

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISK DAGBLADET

Laupäeval, 26. okt. 1974

Nr. 84 (3972)

16. aastakäik

Kudirka pääseb siiski välja N. LIIDUST?

WASHINGTON (VES) – Kas Simas Kudirka, kelle ameeriklased vene kalalaevalt põgenemisel "ekskombel" kohe venelastele välja andsid, pääseb lõpuks siiski vabasse maailma tänu USA-leedulaste väsimatule kampaaniale kongressi liikmete ja avalikkuse juures? Asi näib nii kujunevat, kuna kongressi esindajatekoja liige Robert Hanrahan teatas, et ta on olnud otseses telefonilühenduses Kudirka endaga, kes kinnitatanud, et ta on olnud katsitud nöökude ametvõimude juurde väljasõidupaberite korraldamiseks.

Teatavasti õnnestus leedulastele kindlaks teha, et Simas Kudirka ema on olnud USA kodanik ja sellega on ka tema poeg ülgustatud USA-kodanikuks. See tõstis USA avalikkuse huvi Kudirka juhu vastu haripunktile ja vene võimud, kes teda vahepeal

mõisteld kümneks aastaks vangl, pidasid targemaks oma hoiakut muuta ning vabastada vangistatu.

Hanrahani informatsiooni järele pidi Kudirka koos abikaasa, kahe lapse ja emaga saama väljasõiduluba 14. oktoobril.

Teatrinoored tagasi õnnestunud reisilt AMEERIKASSE

Surmväsinult, ent õnnelikena saabusid teisipäeva õhtul Arlanda lennuväljale tagasi Stockholm Eesti Teatri noored, kes sooritasid Arvo Mägi "Vanaema" kiirturnee USA-s ja Kanadas Agnes Lepa juhtimisel. Väsinult selle pärast, et ilmastikuolude tõttu tuli neil Euroopasse jõudes ekselda kontinendi lennuväljadel, nii et reis kestis tervelt 22 tundi, õnnelikud selle tõttu, et reis õnnestus üle ootuste nii publiku arvu kui huvi osas.

Agnes Lepp ja tema näite-seltskond saavutas erakordse publiku: USA-s oli esimeses peatuses Lakewoodis Eesti Maja 250 inimest mahutav saal sunnitud mahutama 340 inimest kohapealt ja teistest linnadest,

New Yorgis oli publikut 600 ja Kanadas Torontos kehel etendusel kokku 1500.

Igal pool võitis kohalik teatrirahvas kui ka seltskond Rootsi-Rootsi-estlasi vastu nagu kalleid külalisi. Neile anti kõike

abi ja osutati suurt külalislahkust. Kohalikud korraldajad olid teinud ära suure töö.

Lennuk, millega teatrirahvas koju sõitis, pidi maanduma kõigepealt Amsterdamis. Kuna

Järg lk 11

30 KULTUURITÖÖ AASTAT

Kultuuritöö kolme aastakümne tähistamisel. Vasakul loeb proloogi Kalju Lepik, keskel esireas Eesti Kultuuri Koondiva peasekretär Elmar Pettai, pianist Hilma Nerep-Mossin, sopran Lehte Aug, tagareas Eesti Maja Klubi esimees Harry Härm, dekameerija Rein Vellner ja viiulikunstnik Alfred Pisuke, paremal Eesti Kultuuri Koondiva esimees Leonid Laid kõnelemas kultuuritööst. (EPL-foto Lepper)

Eestiaste kultuuritegevus algas koos saabumiseega Rootsi kolmkümmend aastat tagasi. Seda tähtpäeva tähistasid Stockholm Eesti Majas kirjandusmuusikalisel õhtul

üheskoos Eesti Kultuuri Koondiva ja Eesti Maja Klubi pühapäeval, 20. oktoobril üle sajapealise kultuurihuvilise publikuga.

Päevakohase proloogiga avas

õhtu luuletaja ja EKK abi-estimees Kalju Lepik ning kultuuritööst kõneles EKK esimees Leonid Laid. Rikkalikult eesti muusikaprogrammis esinesid Alfred Pisuke (viil), Hilma

Nerep-Mossin (klaver) ja Lehte Aug (sopran), kuna sõnalise osa eest hoolitses Kangro, Sultsu ja Underi päevakohaste luuletuste ettekandega Rein Vellner Stockholm Eesti Teatrist.

Meeldiva kultuurilise elamu- se lõpetas Eesti Maja Klubi esimees Harry Härm tänuga esinejatele ja publikule, misjärele järgnes koosviibimine pärast vaheaega.

EPL

Laupäeval, 26. okt. 1974

Vandeselts

Euroopa kommunistlikud parteid tulevad suurkonverentsiks kokku Ida-Berlinis 1975. mais. Vastav otsus tehti 1975. aasta mais. Vastav otsus tehti 1975. aasta mais. Vastav otsus tehti 1975. aasta mais.

Nõukogude delegatsioonijuh Ponomarevi seletuse kohaselt pidavat tulevat aastal peetava suurkonverentsi peamiseks eesmärgiks peetakse ühendamist ühiseks aktiivsuseks. On aga küsitav, kas kavatsedud suurkonverentsil leidub küllalt niisuguseid delegatsioone, kes on valmis kaasa minema Kremli poolt ettepanud "ühiste aktiivsustega".

Juba aastase ettevalmistava konverentsi korraldamise Varssavis nõudis ligemale terve aastat, paljastades ühtlasi kommunistlike vandeseltsi olemasolevaid lahkimineid, muresid ja pettumusi. Raskused algasid teatavasti üsna kaua tagasi, seoses Ungari rahvusliku ülestõusu verise mahasurumisega 1956. N. Liidu relvastatud jõudude poolt.

See vallandus ägedaid proteste välismaailmas ja tekitas rahutust mitmes lääne kommunistlikus parteis. Teiseks löögiks vandeseltslastele kujunes Tšehhoslovakkia okupeerimine 1968, mis lõhmas selle maa püüde liberaliseerida kommunismi, olgugi ainult katsega anda talle inimlikumat kuju.

Antud taustal on arusaadav, et kaks päeva kestnud läbirääkimistel asjasel ettevalmistaval konverentsil Varssavis terve rida kommunistlike delegaatide rühmasid oma parteide sõltumatust. Eriti tungivalt kõneles sellest Jugoslaavia delegatsioonijuh, korduvalt kriipsutades alla oma partei sõltumatust ja iseseisvust.

Ta märkis sel puhul ühtlasi kommunistlike parteide kalduvust ajada kahepalikse poliitikat, milles on palju vasturääkivusi. Kuigi ta välitis mainimast ühtki nime, oli kõigile delegaatidele selge, et tegemist oli Nõukogude-meelse komplotiga Jugoslaavia osariigis Montenegros.

Montenegros hiljuti avastatud mässukatte uurimine on näidanud, et üritust juhiti Moskvas sealsete pagulas-jugoslaavlaste kaudu, kes oli nõukogude-meelsetena sinna põgenenud pärast Jugoslaavia väljajätmist Stalini-aegsest Kominformist. Mässukatte juhtivatest tegelastest Montenegros on seni kohtulikult süüdi mõistetud 32, kuid uurimine jätkub veel üsna paljude kohta.

Kogu sellest loost tingituna keeldus Jugoslaavia esialgu tulemast konverentsile Varssavis. Miks ta lõpuks oma otsuse muutis, on niisama ebaselge kui palju muud ühenduses konfliktiga N. Liidu ja Jugoslaaviaga pärast mässulise salaorganisatsiooni paljastamist Montenegros.

Igatahes kasutas Jugoslaavia kokkutulekut Varssavis, et juhtida tähelepanu konfliktidele ja ohtudele, mis isegi parteidevahelises läbikäimises võivad ette tulla. Jugoslaavia peadelegaat seadis lõpuks üles ka tingimuse, et tema maa tuleb kavatsedud suurkonverentsile Ida-Berlinis ainult siis, kui see konverents toimub "lahtiselt ja avalikult".

Edasi sai eelkonverentsil Varssavis teatavaks, et Nõukogude parteijuh Brežnev kavatses külastada Jugoslaaviat veel enne aasta lõpu, arvatavasti selleks, et katsuda parandada neid kahjusid, mida komplot Montenegros on põhjustanud.

Nõnda on kokku võttes tekkinud olukord, kus N. Liidu kavandatud kommunistliku suurkonverentsi läbiviimiseks Ida-Berlinis tuleva aasta mais on sattunud teatud raskustesse, eriti nende "ühiste aktiivsuste" osas, mida Kremli võimurid nähtavasti taotleavad. Tõenäolikkult kuulub nenede hulka muu seas ka ülemaailmse kommunistliku konverentsi korraldamine lihtsalt tagamõttega, et N. Liit saaks seal mängida juhtivat osa Hiina arvel.

Agas juba seoses asjase kokkutuleku korraldamisega Varssavis pörkus N. Liit niisugusele vastuseisule, et maailmakonverentsi küsimus ei tulnud seokord üldse päevakorda. Samuti ei saanud N. Liit läbi viia oma ettepanekut Puna-Hiina hukkamõistmiseks.

Sellele tõmbas kriipsu Itaalia peadelegaat oma teadaandega asjase ettevalmistava konverentsi kokkutuleku Varssavis, et ei või olla juttugi "mõne kommunistliku partei ühestki hukkamõistmisest". N. Liit ei saa ennast enam endiselt maksma panna, kuna tal pole küllaltalast usaldust seniste vandeseltslaste hulgas.

A.K.

Valer Uibopuu: Kas eesti keelel on soodne olukord ülikoolis

Paul Laan on avaldanud Eesti Päevalehes 19. okt. numbris üksikasjalise artikli eesti keele õppimisvõimalustest Rootsis, kaasaarvatud ülikoolid.

Peab sel puhul tähendada, et eesti keele olukord on just ülikoolide juures niivõrd komplitseeritud, et ka mainitud tänuväärne artikkel ei ole suutnud valgustada kõiki aspekte. Paul Laan ütleb ülikoolide kohta, et "siin valitseb soodne olukord: eesti keel esineb eksamiainena nii Uppsalas kui Lundis ülikoolide õppekavas".

Sellest võib järeldada, et nagu oleks eesti keel täpselt samasugune eksamiaine nagu mistahes muu keel rootsi ülikoolide õppekavas. Ometi ei ole see nii, sest soome-ugri keelte (lapi, eesti, soome ja ungari) osas valitseb teistest keelegruppidest mitmeti erinev süsteem.

Kes lahti 1956. Lundis ülikooli 1974/75 õppeaasta kataloogi lk. 8, kus on loetletud eksisteerivad eksamiained, ei leia seal eesti keele nimetust. (Mul ei ole käepärast Uppsalas ülikooli kataloogi, ent oletan, et olukord on seal tõenäoliselt sama). Eksamiainete hulgas leiub ainult nimetus soome-ugri keele (finsk-ugriska språk) ja eraldi nähtub lk. 67, et mainitud eksamiaine raamides on olemas põhikursused A4 ja B4 (kokku 40 punkti), kus eesti keel on ainealal (finsk-ugriska språk) meid intrinseet pöestniksa).

Jatukursuse (Päbyggnads-kurs) C2 (41-60 punkti) ainealme-tuseks on soome-ugri keele, alternatiivse peaaonega eesti keel (finsk-ugriska språk, meid huvudspraket estniska). Eksami-raamatuluse kantakse hindet mitte kui hindet aines eesti keel, vaid kui soome-ugri keele ainealal kursuste õppetulemused.

Formaalselt on see ju muldugi üksikõik, mis nimetust alla kannab, ja peaaigi ikkagi see, et kursused sisaldavad eesti keele õpetamist ning et vastavad hindet tulevad eksamiastavutena arvesse. Ent praegu eesti keele suhtes rakenda-

tud süsteem sisaldab mitte ainult formaalseid erinevusi, vaid püüab olulisel määral õppejõudude palgimise võimalusi ning sellega koos õppegevuse ulatust.

Nii kaua kui eesti keel ei ole iseseisev aineal (ämnesområde) oma nime all, nagu seda on Lundis

guse olukorra suuri nõrkusi ja soovivad viga parandada.

Seda ei ole võimalik teha teistil kui eesti keele iseseisvaks eksamiaine muutmise ja püsiva lektoraadistatseerimise loomise kaudu.

See on samm normaliseerimise ja aine samaväärseks muutmise suunas, selle asemel et eesti keelt varem käsitleti kui ühe teise ainealal väikest osa. Samal ajal on aga tähtis, et eesti keel täiusliku väljajõe huvides ei satuks eraldi ega eemale teistest soome-ugri keeltest, eeskättki soome keelest. Eesti keele lektoraadi loomulik koht on ühise instituudi juures, kus ka soome keel õppeainena eksisteerib.

Soome keele õpetus on teatavasti Rootsis korraldatud välismaalektorite süsteemi korras, ja see on soome keelele olnud suureks eeliseks (peale selle ka muldugi iseseisvaid professoreid kahe ülikooli juures). Eesti keele C-kursus vajab soome keelt esimese soome-ugri võõrkeelena, et keeleajaloo õpetus oleks mõeldav küllaldase pädevusega.

Kavatsus eesti keelt püüda lektoraadi kuju val üheainsa ülikooli juurde on loomulikult dikteeritud majandusliku kokkukohu printsiibilist ja arvatavasti ka kahtlusest selle aine küllaldase elujõu suhtes. Oleks hädavajalik saada selgusele, mis peaks olema meie enesest määramisprogrammi selles küsimuses. Vajame avalikkusele asja läblarutamist, et siis selgukohtade selgumise järele ühtselt toimida rootsi ülikoolivõimude juures. Vajaduse korral tuleks eriti rõhutada Paul Laane poolt ette pandud regionaalset lahendust vähemalt kahe õppeasutusega eesti keele jaoks. Oleks eriti soovitatav, et eesti üliõpilaskonnad Rootsis avaldaksid oma seisukohtade selles meile üliolulisel küsimusel.

Lund, 19.10.1974

VALEV UIBOPUU

Baltic Cup korvpallis

4. Baltic Cup turniiril Stockholmis esinevad "Eesti Spordilõhe" andmetel A. Tammiste, A. Krikan, M. Tikas, A. Brosman, P. Tomson, J. Salumets, J. Lentus, P. Kõkk, L. Lipsu, V. Filatov ja K. Iives (kõik Tartu "Kalevi" mängijad).

Eesti meeskonnas, kes mõned nädalad tagasi mängis Lätis vastu Tartus 2 nn. "kontrollmängu", esinesid ka kaks venelast, kes käesoleval aastal õpidav Eestis. Kaheksimeeskonnas R. Abeljanov (205 sm) ja A. Morozov (201 sm).

Eesti meeskond võitis mõlemad mängud, esimese selgelt 89/67, teise aga väga napilt 80/84. Eesti meeskonna peatreener August Sokk ütleb Eesti meeskonna olevat rahuldavas vormis.

Eesti meeskond on võtnud kõik senini mängitud 3 turniiri. 1971 Riias jäi Rootsi meeskond kolmandaks, 1972 Helsingis neljandaks ja 1973. a. Tallinnas teiseks. Tänavusel turniiril üritab Rootsi esimest kohta, mis ei ole eriti utoopiline, arvestades Rootsi rahvusvahelisi võtte eelmisel hooajal.

Eestlased teevad kindlasti oma parima, et saada neljandat gra-viitri väga lüüsa Balti karikale. Kuid nii Soome kui ka Lätti tahvad oma sõna kaasa ütelda. See kõik tagab väga pingelisi ja huvitavaid mänge.

1. nov. mängivad kl. 17.30 Soome-Eesti, kl. 19.30 Rootsi-Lätti, 2. nov. kl. 15.00 Eesti-Lätti, kl. 17.00 Soome-Rootsi ja 3. nov. kl. 15.00 Lätti-Soome, kl. 15.00 Rootsi-Eesti.

Piletid on eelmüügil Sv. Basket-bollirühnadel tel. 06/67 06 10.

Tuleb uus korter-poliitika

Riigipäevale esitati ettepanek uudeks korteripoliitikaks, mis sisaldab reformiesitlusi, millele riigifinantssiliste koguväärtus on 2,2 miljardit.

Valitsus arvab, et ettepanekuga on võetud esimene suuri samm ka-savava õiguse suunas mis puutub elamisemajanduse, korterite fi-nantseerimise ja maksustamise. On olemas ka ettepanekud, mis anna-vad ümberkõige tugevama positsio-ni.

Lühidalt tähendab uus korter-poliitika, et tahetakse saavutada suuremat õigust mitmesuguste elamisvormide vahel. Tahetakse vähendada elamisemajanduse üürilortertites ja "bostadsrätit-des".

Soodsamale laenuitingimusele vil-laomaniakile, kusjuures sularaha-lise sissesaamise vähenemine.

Umbes tuhat krooni läheb elami-ne kallimaks nende umbes 120.000 villaomanikule, kel on pa-riteidilaud.

Kommuunide saavad maamono-poli. Erand: Omakodude ehitajad. Edasi tahetakse parandada korter-i liisimise, saavutada suure-mad õigusi ümberkõige, kaotada üüriregulatsioon alates 1. oktoob-rist 1975 ja anda vähemalt 80 mil-jonit toetuseks parandatud korter-rimijõule.

Mälestus-teenistus Södertäljes

Kolmekümne aasta eest kodu-maalt lahkumise tähistamiseks korraldas Södertälje Eesti Kogu-dus 13. oktoobril kohalikus St. Ragnhild kirikus kontsertjumala-teenistuse, mille muusikalises osas esines Norrköpingi ELK Soga-koor Joh. Åro juhatusel, kandes ette rea laule eesti vaimuliku muusika alalt.

Orelli esines solistina oreil-kunstnik Herbert Püürimets. Pää-vakohase jutuse pidas õp. A. Kõ-dar. Kontsertjumalateenistuse üli Södertälje eestlastil ilmunud rohkel arvul, kuid publikut oli ka Stockholmist ja Södertälje ümbru-konnast.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet.

Peatoimetaja Juhani Koka
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

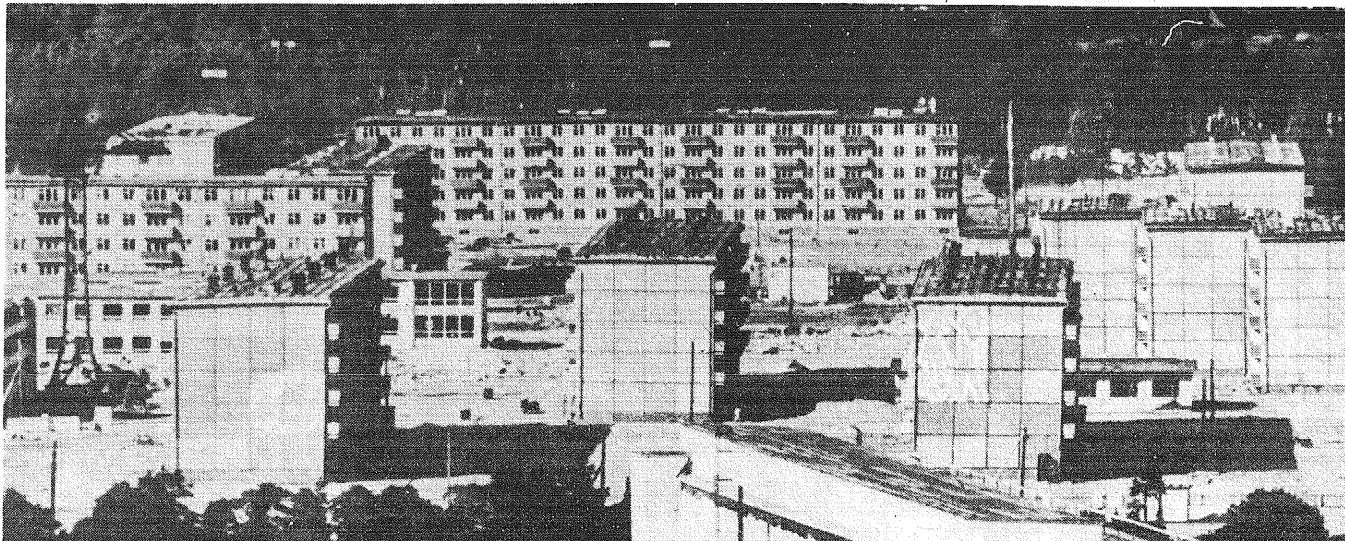
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 687
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskiltnas Juri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 018/14 77 72
Tellimispostigri nr. 15 67 70-0
Koolitusearvete postigri 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Forlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 170:-
Termin (4 kuud) kr. 62:-
Kuu kr. 17:-
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FORLAGS AB

Trükkija: Eeskiltna-Kürrens
Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Mustamäe linnaosa Tallinnas, mida on nii kritiseeritud kui ka kiidetud. Kriitika osas ütlevad Tallinna arhitektid, et linnaosa planeerimisel hävitati liiga palju majadevahelisi loodust, s.t. saeti näiteks maha puid, mis oleksid Mustamäe kaunistanud. Nüüd ollakse sunnitud puid uuesti istutama. Mustamäel tehud vigu tahetakse vältida.

da uute linnaosade projekteerimisel, näiteks Lasmäel. Muuseas, kuna Mustamäel elab väga palju venelasi, on linnaosa rahvasuus ristitud Tiblagorskiks, Sankt Hui-burgiks ja nõnda edasi.

Tartu Vanemuise kultuuritööst enne iseseisvust

Saja-aastase "Vanemuise" arhiivis, mis asuvad nüüd Fr. R. Kreutzwaldi nimelises Kirjandusmuuseumis, esineb ühe omapärasema dokumendina kutseline "Vanemuise" teatri saksa keelne põhikiri, mille enne uue teatrimaja avamist kinnitas Liiwimaa kubermanguvalitsus 30. juunil 1908. Selles põhikirjas üteldakse: 2' Der Verein "Vanemuine" in Dorpat, Gouvernment Livland, hat Zum Zweck die Volksbildung zu heben, Literatur und Kunst, besonders Theater und Musik zu fördern und für die körperliche Gesundheit des Volkes zu sorgen."

See põhikiri on näide, et ka professionaalses "Vanemuises" rõhutati rahvahariduslikku tegevust. Seda eriti nell aastal, mil teatrit juhtis Karl Menning. Ennekoike alustati teatri alas regulaarselt kontsertide andmist. Kui 1908. aastal Peterburist jõudis Tartusse noor viiulikunstnik ja tulevane teatri dirigent Samuel Lindpere, pandi alus ka sümfooniakontsertidele.

Oma memuaarteeses "Eesriide avaneb" kirjutab Mari Möldre: "Minu kiindumine tõsisesse muusikasse pärineb "Vanemuise" ajast. Teatri kaunis ja omapärane alas, mille kujundamiseks Karl Menning palju lüümeelt ja energiat rakendas, korraldati kolmel suvekuul kuus korda nädalas alakontserte."

Ojaliste peeti "Vanemuises". K. Menningi päevil ka rahvusliku kujutava kunsti populariseerimist. Maailmaltuete korraldajaks "Vanemuise" väikeses saalis oli Kristjan Raud. Nähtuste liiska loeti kunstiteooria kursust, kusjuures lektoriks oldi Karl Menning, Karl August Hindrey ja Kirstjan Raud.

Rahva kultuuritaaseme tõstmisel etendas tähtsat osa ka "Vanemuise" rahvalülikool ja suvekursused. Näiteks kutsuti 1907. aasta suvekursustele vallakooliõpetajaid. Lektorina esinesid seltsi liikmed dr. J. Luiga, P. Põld, dr. H. Koppel, K. Menning, A. Jürgeinstein, L. Olesk ja tised.

Suure osavõtjaskonnaga töötas ka rahvalülikool, kus loeti ajalugu (P. Põld), eesti hariduslugu (V. Reimann), sotsioloogia (L. Olesk), eetik (J. Luiga), psühholoogia (J. Luiga), esteetika (K. Menning) ja kirjanduslike voole (A.

Jürgeinstein). Lisaks õpetati keelt, füüsikat, keemiat, joonestamist, laulmist jne. Töötas kehakultuuri ja spordilektuurium dr. A. Schultzenbergi juhtimisel ja K. Luua ujumiskool.

Rahvalülikooli programm koosnes kahest astmest. Esimese astme loengud pidasid silmas enesetäendamise ja edasõppimise vajadust, kuna teise astme programmil oli teaduslike kursuste ilme. Kui esimese astme loenguid kuulaisid peamiselt kontorilametnikud, raamatupidajad, majandusmehed, jne., siis teise astme loengud meelitasid peamiselt teaduse, hariduse, kunsti ja kultuuri alal töötajaid.

"Vanemuine" aitas kaasa ka Tartu linna raamatukogu loomisele ja Eesti Rahva Muuseumi tegevuse organiseerimisele. Ka omasid suure tähenduse K. Menningu dramaturgia ja näitekunsti kursused. Need koosnesid neljast tsüklist, näitekunsti ajaloolisest ja psühholoogilisest alusest, näitekunsti ajalugu ja kaasaegse iseloom, näitleja, tema töö ja vahendid ning näitelava teke, areng ja praegune iseloom. Osavõtt neist kursustest oli eriti elav. Näiteks kuulais hooajal 1909/1910 Menningu kursust 283 inimest (195 meest ja 88 naist).

Tartu "Vanemuisel" on suured teened ka isetegevusliku lavalülikooli ja lavakunsti arendamisel. Seda eriti maal ja alevikes. Selleks korraldati maa näitlejale rida kursusi. Samuti väärrib märkimist ka sobiva repertuaari soovitamine ja rehžiiraamatute laenuamine. Ka paljudas "Vanemuise" niimeograaf oma repertuaaris olnud näidendid 100 eksemplaris.

Neid saadeti siis kogu lavastuslike juhenditega üle kogu maa nelle sealtadele, kes harraastad näitekunsti. Ka said neid näidendeid välis-estl seltisid. Lisaks koostas "Vanemuine" näidendeite soovitusnimekirja (umbes 100 teose kohta), kus esitati ka kõik vajalikud andmed näidendi kohta. Näiteks: kui palju tegelasi, pikkus, plüüdi, arv lõhke annotatsioon ja lavapildi kirjeldus.

Omapärase peatüki "Vanemuise" kultuuritöös moodustavad ka need etendused, millel "Vanemuine" andis Tallinna "Estonia" ja Pärnu "Endia" teatritoonete ehitamise heaks.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Esinduse Naisringi liikmetele Kolmapäeval, 6. novembril kell 18 toimus Esinduse ruumes, Sandhamnsgratan 1 muusika ja luulepühiku õhtu, kus lauludega esineb Mari Kamp Helga Andrease klaverisaatel. Laulestusi loeb Karin Saarsen oma luuletuskogust. Kõik teretulemast, ka külalised!

STOCKHOLM

Raadio Klubi peakoosolek

Eesti Skautlike Noorte Raadio Klubi erakorraline peakoosolek toimus teisipäeval 29. oktoobril algusega kell 19.00 Eesti Majas Stockholmis, Wallingatan 34. Keldrikorral asuvalis Noorte Kodu ruumides, sissekäik tänavalt. Päevakorras on aruannete esitamine, põhikirja arutamine ja vastuvõtmine ning klubi juhatusel valimine. Kõikidele vanadele ja uutele liikmetele teretulemast!

Luterliku maailmaliidu uus sekretär

Luterliku Maailmaliidu (Lutheran World Federation, lüh. LWF) pressinformatsiooni kohaselt valiti selle organisatsiooni uueks peasekretäriks dr. Carl H. Mau, Jr. Valimine toimus ekskultivkomitee koosolekul. LWF uus ekskultivjuht asus ametisse 2. oktoobril Genfis.

Dr. Mau on 52 a. Ameerika Luterliku kiriku õpetaja. Ta on töötanud koguduse õpetajana ja üliõpilaste hingerakendajana USA-s, õpetanud ameerika kirikuliiki töö meetodeid Saksamaal ning 1963-1972 tegutses ta Genfis LWF peasekretäri abina. Viimased kaks aastat oli ta LWF USA rahvuskomitee peasekretäriks New Yorgis. Ta on luterlikas kirikus kõikjal hästi tuntud. Ka on ta külastanud luterlikke kirikuid Balti maades ning tunnust sealset olukorda ning juhtivaid vaimulikke.

Luterlik Maailmaliit asutati 1947 ning tal on praegu 92 liikmeskirikuid kokku 64,5 miljoni liikmega. LWF presidendiks on Helsingi Ülikooli kantšler ja usuteaduse professor dr. Mikko Juva. EELK on olnud LWF liige selle asutamise saadik, kuid ta pole esindatud üheski LWF komisjonis ega komitees, kuigi mõned väga väikesed kirikud on üle-esindatud. Tugevasti on esindatud LWF juhtivates organites Rootsi kirik.

Maarahva struktuur 18. ja 19. sajandil

Ülevaate maa- ehk talurahva struktuurist XVIII ja XIX sajandil annavad Eestimaa kubermangu (Põhja-Eesti) mõisate hingeloendid aastast 1782-1858. Nii elas näiteks 1782. aastal (IV hingeloenduse ajal) Eestimaa kubermangus "talupoegade klassi kuuluvana" 90 933 meest ja 90 285 naist. Aastal 1858 (X hingeloenduse ajal) olid need arvud vastavalt 128 533 ja 143 905.

Hingeloendid näitavad ka seda, et maal esines kaks talu- ehk maarahva klassi. Ühe klassi moodustasid mõisade ja mõisamaal elavad või sealt elatist saavad talupojad. See oli nn. mõisarahvas (Hofsleute). Teise klassi moodustasid talumaal (küldades ja üksiktaludes) elavad talupojad. See oli nn. valla- ehk külarahvas (Bauern).

Mõisade elavate inimeste seisuslik ja ametialane koostis oli väga kirju ja mitmepalgeline: aadlikest kuni pärisorjadeni. On loomulik, et valdava enamuse moodustasid maa- ehk talurahva hulgas pärisnevad inimesed. Nendes olid mitmesugused mõisametnikud, majateenijad ja käsitöölised: opanamid, kuplad, kiitrid, aidamehed, rehepapiid, vahimehed, karjased, virtinad, kokad, köögiküürid, toapoisid ja -tüdrukud, aednikud, kutsarid, talipoisid, eesratsustajad, juuksurid ja tised.

Kõiki neid loetelus esinevaid ametitöhi võime nimetada võisateenijaks. Erinevas seisundis aga olid need mõisade või mõisale töötavad talupojad, kelledele oli mõisa poolt eraldatud kasutamiseks ka maa ja kellele seal oli oma iseseisev majapidamine. Nende inimeste hulka kuulusid peamiselt mõldrid, kõrtsmikud ja metsavaheid.

Üldise oli mõisateenijad Harjumaal 1782. aastal 2877 (6,2 prots. talurahva üldarvust), neist naisi 13613 ja mehi 1514. Virumaal oli mõisateenijad 2388 (6,9 prots. talurahva üldarvust), neist naisi 1412 ja mehi 1576. Järvamaal oli mõisateenijad 1941 (6,7 talurahva üldarvust), neist naisi 856 ja mehi 985. Läänemaal oli mõisateenijad 2217 (4,6 prots. talurahva üldarvust), neist naisi 1013 ja mehi 1204. Kokku oli kubermangus mõisateenijad 9623 (5,5 prots. talurahva üldarvust), neist naisi 4644 ja mehi 5279. Seega iga 100 naise kohta 114 meest.

Talupoegade hulgas ühe arvuksama erikategooria moodustasid vabadikud. Neist maaga vabadikud ei erinevad palju väikeste ta-

lude pidajast ja neid võidi lugeda nli talunikeks kui vabadikeks. Hupeli arvamusel kuulus EEstimaal 1770-ndal aastal keskmiselt igast 100-st talupojaperekonnast 30-60 vabadike hulka. R.v. Uexküll oma teoses "Verzeichniss der Rittergüter in Estland" (1853) näitab, et 1850. aastal oli Eestimaa kubermangus taludes inimesi 114 649, neist umbes 30 000 sulast ja tüdruku, ning vabadikke 122 490.

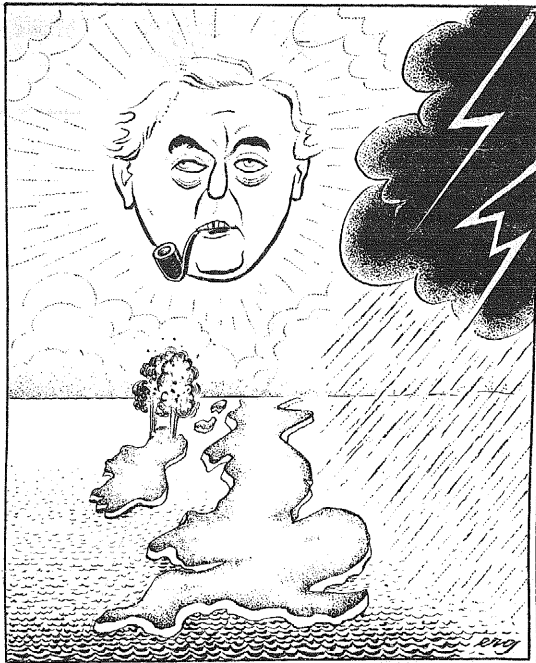
Hingeloenduse andmed (ja eriti nende mõisate omad, kus vabadikud selgelt eraldi talunikest) võimaldavad siiski kindlalt väita, et üldiselt oli vabadikke 15-20 prots. maa- ehk talurahva üldarvust. Tugev ülekäalus olid vabadikke hulgas naisted. Näiteks oli IV loenduse ajal vabadikest mehi 44,5 prots. ja naisi 55,5 prots. ehk 80 meest 100 naise kohta.

Kõige arvukama ja keskkema osa talurahvaklassist moodustasid talunimesed. Aastal 1782 oli neid umbes 75 prots. talurahvast, 1858. aastal 65 prots. ümber. Need - taludes elavad - inimesed jagunesid veel kaheks peamiseks (ja teineteist teravalt arduvaks) rühmaks: pererahvaks ja sularahvaks. Keskmiselt oli 1782. aastal pererahvast 67,1 prots. ja sularahvast 32,9 prots. 1796. aastal vastavalt 61,7 ja 38,3 prots ning 1811. aastal 70,7 ja 29,3 protsenti. Nii võime arvestada XVIII sajandi lõpul ja XIX sajandi algul kubermangu taluperede liikmetel pererahva hulka kuulvaks umbes kaks kolmandikku, sularahva hulka kuulvaks ühe kolmandiku.

Kokkuvõttena võime maa- ehk talurahva põhikategooriate arvulise suhte 1782. aasta osas määratleda järgmiselt: pererahvast 50 prots., sularahvast 25 prots., vabadikke 15 prots. mõisateenijad kuni 10 prots. Aastal 1858. olid need vahekorrad ligikaudu järgmised: pererahvast 35-40 prots., sularahvast 25-30 prots., vabadikke 25 prots. ja mõisateenijad kuni 10 prots. Ühtlasi peame arvestama, et talurahva arv oli 1782. aastal vähe üle 180 000, 1858. aastal aga umbes 275 000 inimest, mis tähendab, et arvuliselt kasvasid kõik elanike kategooriad. (EPL/LTE).

Hamiltonis, Kanadas tähistas 16. septembril Karl Grünthal oma 80. ndat sünniaastapäeva. Ta on pärit Vastseliina vallast Võrumaal.

Kopenhaagenis tähistas 13. okt. oma 80-ndat sünnipäeva Eduard Värsi, kes on pärit Tartust.

Inglismaa kohal särab päike, ent taevast pole kadunud äike. Varjutab see päikese sära... Maa peal plahvatuks kära.

Mispärast kannab toredaid riideid?

"Vaba Eestlasele" on jutustanud Torontos elunev ukrainlane oma seiklustest Kiievis, kus elavad tema sugulased ja kust ta äsja saabus. Ta kulutanud reisirahaks 1500 dollarit ja 500 dollari eest viinud ta sugulastele kingitusi.

Kuid neil ei jätunud kõigile tema suure sugulastele kingimetele. Enne tagasitulekut pidi ta kõik oma seljariided ära kinkima ja tuli tagasi Kanadasse isegi ilma kielideta, ainult mantel särkpükste peal, sest isagauki riitusesemed on seal tohutult kallid ja neid ei ole tuld saada.

Muidugi ei lastud teda oma sünnikohta, vaid tema rohkemvulne sugulastele tuli Kiievisse, kus aeti jutu juba enne kinnimastud hotellitoas. Kui ta läks oma sugulastega Kiievi tänavale jalutama ka nad kiirelt riidetult, siis ei jõudnud

ta kuigi kaugele, sest varsti piirasid teda murruna inimesed ja tahtsid teada, kust ta on pärit ja milleks ta kannab selliseid toredaid riideid, mida kannavad vahel ainult teatrilaval näitlejad ja Ameerika diplomaadid.

Varsti oli kohal ka müllits, kes ajas ta hotelli ja ütles, et ärge enam neis hilpudes oma nägu tänaval näidaku. Siis ajas ta endale ümber ühe oma sugulase pika undruku ja selga vatjaki. Kuigi oli soo suvaeg, jalg ja pani raskest säärikud ja pähe kütis ristipidi naiste päikarid ning nägi nüüd välja nagu iga teine ukraina baaba. Siis ei tülitanud teda enam keegi.

Näiga enam ei ole kuna kolhoosis peetakse kanu ja sigu ning rikkamatel on isegi lehm, kuid seljariided on väga kallid ja neid on raske saada.

Eestlasi Rootsia ajaloo bibliograafias

Rootsi ajaloo bibliograafia - "Svensk historisk bibliografi" - 1971. aasta kohta ilmus seegi kord ligemale kolmeaastase hilinemisega 1974. a. sügisnumbrisse.

Eestlasid on selles väärikalt, tervelt viie suurema ja vähema tööga esitatud end. Narva linnaarhiivar (ja Vasaorden-kavaler) dr. Arnold Soom. Prof. Gustav Rängart leidub tema raamat: "Die älteren baltischen Herrenhöfe in Estland", kuna Uppsala - ajaloo-

laselt lic. A. Loitilt on esitatud ta artikkel Rootsi Ajalooseltsi Ajakirjas "Skandinavienforsningen i Sovjetunionen".

Endiselt Tartu ülikooli professor Per Wiselgrenit on bibliograafiasse võetud tema ühiliirumised "Juridiska Stjernhjelmen ur förstörda arkiv". Eesti õigusajalooselt dr. jur. Ilmar Arensilt leidub üks tema väiksem, Norra Ajalooseltsi Ajakirjas ilmunud uurimus norralaste kohta Rootsi nõudusprotsessides. Tema mitmetel poolt põhistavaks peetud uurimus eesti väljarännust ja asundusist Peipsilagusel Venemaal 1881-1941 ei ole seevastu mainimist leidnud, kuigi ka selles mõned peatükid tohiks pakkua huvi Rootsi ajaloo-uurimisele.

Märkimist väärib veel, et Rootsi Ajalooseltsi Ajakirja hiljutimunud numbris (nr. 3, 1974) avaldatakse üks lühikiri Nõuk.-Eesti ajalooalalt. Juhana Kahkilt n.n. "matemaatilise meetodi" kasutamist ajaloo-uurimises. See artikkel on ingliskeelne.

Uurimus Tallinna Pühavaimu kiriku arhitektuuri ajaloost

Sarjas "Tallinna vaatamisväärsused" avaldati monograafia "Pühavaimu kirik" (Tallinn 1971). Selles kahekümne illustratsiooniga brošüüris näidatakse, et "vanalinnas kitsaste tänavate ja kääkude vahel surutud Pühavaimu kiriku eredateks orientirideks ümbruse arhitektuursel taustal on õhulis hõlpsarenessansskivriga sale kahekümneline torn ja pikihoonest astmeliselt laskuvad otsavilid.

Kirik koosneb massilvaste müüridega kaheleühtlasest pikhoonest, mida katab kõrge asukatus, ja tunduvalt kitsamast ning madalamast sirge lõpmukuga kooriruumist. Nagu kõik vanas Tallinnas, nii ehitati ka krohvitud ja värvitud seintega Pühavaimu kirik kohalikest hallit pakkivast ning kaeti tellisvunase katusega."

Pühavaimu kirik kuulub keskajale Püha Vaimu seegile, mis paiknes Saia käigu ja Sade (end. Pühavaimu), Vene ning Apteeži tänavate vahelisel seni täpsemini piiritlemata maa-alal. Seegi asutamise kohta dokumendid puuduvad. Esmakordselt mainitakse seda hoolekandekasutust Tallinna raeraamatust 1334. aastal.

Oletatakse, et Püha Vaimu seek rajati juba XIII sajandil. Seegi

ehitistest on ainult kirik üldjoontes säilitanud oma keskajase kaju. Kõik teised hooned on kas ümber ehitatud või lammutatud. Nii et tänapäeval puudub vähegi rahuldav ettekujutus mitte ainult seegi ansambli hoonete arvust, vaid ka paiknemisest, kõnelemata nende algsest arhitektuurist. Teada on ainult, et pastor asus Väikeste rätsepate (praeguse Apteeži) tänava ääres.

Pühavaimu kirik täitis mitut ülesannet. Ennekoht oli ta seegi kirik ja arvatavasti ka linnaasundamiku kirkonnakirik, kuuludes sellisena nähtavasti juba algusest peale eestlaste kogudusele. Lisaks oli Pühavaimu kirik ka reakirik, aludes koos seegiga otseselt raele. On teada, et just selles kirikus pidas raad kõige sagedamini oma pidulikke jumalateenistusi ja istungeid.

Ka arvatakse, et Pühavaimu kirikus toimusid varasemal sajandil kõik tsunftide ja gildide kokkulekud. Lõunafassaadil säiliv vintskap ja vahelagede järged pikhoones kõrges katusealuses meenutavad, et kõige muu kõrval ka satuti kirikut ka kaupade hoidmiseks. Seega oli Pühavaimu kirik ka üsna lähedane Põhjamaade tüüpilisele kaupmeeste kirkule (ecclesia mercatorum'ile).

Tallinna rae kinnisvarade raamatust nimetatakse Pühavaimu kirikut esmakordselt 1319. aastal. Andmed kiriku rajamise, algkuju ja arhitektuuri kohta puuduvad. Arvatakse, et kirik rajati juba XIII sajandi esimesel poolel eestlaste ristiustamiseks, kusjuures just selleks sobis eriti hästi heategevuslike eesmärkidega seegikirik. Kiriku põhiplaanil analüüs näitab, et koor ja pikhoonest ehitati erinevali aegadel.

Vanem neist on kooriruum, mille juurdeehitiseks pikhoonest. Kõrge teravmukse võidukaare kaudu põhjapoolse lõbiviga seotud sirge idaserva kooriruum on plaut pikhoku põhjaplaaniga (9,2 x 7,2 m) ning kaetud lameda ristvõlviga, mis toetub nurkades asuvali väga lihtsalle prismakujuliste konsolidele. Koori aknad olid algselt teistsugused - väiksemad ja kitsamad.

Pühavaimu kiriku pikhoonest on kaheleühtlase viie võlviku pikkune ruum (36,3 x 13,5 m), mida katvad servjooles ristvõlvid toetuvad neljale massilisele neljastahulisele pililarile ja trapetsikujuliste konsolidele. Võlvikuid eraldavad laiad ja paksud, täiesti lamedad võõndkaared. Pillarid ja nende õhukesed plaatkapiteelid, samuti konsolid on tehtud puhtalt töödelatud pakkivast ning alles tunduvalt hiljem ole krohvitud ja värvitud.

Kaheleühtlase kujutat Pühavaimu kirik endis Tallinna teiste keskajaste kirkute seas erandit ning meenutab oma avara lõbivõlviku pigem Tallinna profaanhoonete (raekoja, gildimajade jne.) pidusalle, erinedes neist vaid massilise ja arhailisema ruumilise poolest. Täiesti erandlik on aga Pühavaimu kiriku astumneetiline põhiplaan: kooriruum ei asu mitte hoonest pikiteel, vaid põhjapoolis otas, alles sellest mõnevõrra laiem. Kõige sagedasem erinevus poolest ta vastab mitte tavallise, vaid just seegikirikute ehitustraditsioonile.

Tõenäoliselt juba kõrggootika perioodil ehitati ealisel ajal ka koorid ümber suurteks ja teravkaareteks, seega üldjoontes niisuguseks, nagu nad praegugi on. Kooriruumi akende kaju ja raideraamistus pärinevad XIX sajandist. Kiriku väliskantsel lammutati XIV sajandi keskelt ning asendati suure aknaga. Oma kauni kahekümneline läänetorni sai Pühavaimu kirik hiljemalt XIV sajandi keskpaika. Hiljensseanss-stiilis tornikilber ehitati 1630-ndal aastal. Hiljem see uuendati tulekahju kahjustuste tõttu. Tulelepp kannab aastaarvu - 1688. Käärkamber ehitati XVII sajandil.

Arhitektuurilist lihtne ja dekoori vaene, on Pühavaimu kirik siiusuustel ometi kaunimad Tallinnas. Kõige väärtuslikuma kunstiteose on esineb kirkule 1488. aastast pärinev kappal, mis telliti kuulsalt Lüübeki meistrikt Berni Notkelt. Kell Pühavaimu kiriku tornis kannab aastaarvu 1439 ja on seega vanimaks säilivaks kirkukellaks mitte ainult Tallinnas, vaid kogu Eestis. Ka hiljensseanss-stiilis loodud kantsel, pärinev aastast 1597, on üks vanemad Eestis. Selle ametas kirkule Tallinna pürjermeister Heinrich von Lohn, kelle vapp ehil ikka veel kantsel uksepealset.

Kui hindame Pühavaimu kirikut ehtsuse ja kunstiajalooiselt kui ühte väärtuslikemat kunstiteost, siis ei tohi me unustada ka seda, et pühavaimu kirik etendas silmapaistvat osa ka mitte ainult Tallinnas, vaid kogu Eesti kultuuriloos. Seal tegutses esimese eestikeelse raamatuk (katekismuse) üks koostajast - Simon Wanndt. Seal käisid kord Georg Mülleri tänapäeval väärtuslikku kaaleteadussiliku allikat kujutavad jutused ning seal töötas pikemat aega ka kuulus Liivimaa kroonik Balthasar Russow.

Austraalia praosti teenistuse kuldjuubel

Ülempreester Joh. Reinhold, juubilar Sergi Samon ja diakoniss Silvia Salasoo, keda autasustati tänukirja ja usukannataja mätri piiskop Platon 2-järgu ordeniga.

Los Angelese lähedal San Bernardino mägedes tähtsast oma viiekümneadast teenistusejuubelilt EAÖK Austraalia praost, piiskop elector Sergi Samon. Tähtpäeval peeti Lake Arrowheadis liturgia, jumalateenistus juubilaril poolt. Los Angelese Eesti Apostoliku õigeusu Koguduse ülempreester Johannes Reinhold täitis tänapäeval ja tervitas juubilaril koguduse nimel. S. Samon teenis LAEO Kogudust kakskümmend aastat. Austraalia koguduse tervitusts andis edasi koguduse sekretär diakoniss Silvia Salasoo.

Praost-ülempreester Sergi Samon suundis 3. juunil 1902 Saaremaale, Leidi vallas, ülempreester Tõnis Samoni pojana. Õppis Kuressaare gümnaasiumis, kust

siirdus Riia Nikolai gümnaasiumi, mille lõpetamise järel asus Valmuliku Seminari kursuse ettevalmistamisele. 1924 sooritas eksamid ja omandas preestriamet kandidaadi õigused. 1922. a. lõpetas usuteadussiliku kursused, 1924 pühitseti Metropoliit Alkesandri poolt preestriks Tallinna Issanda-muutmise Peakirikus.

1944 lõpul põgenes Samon Saksaale, kus korraldas usuul mitmes põgeniku keskus. Kõlasat ja abistas sõjavange vangilaagrites.

Asunud USA-sse, määras kirikupea praost Samoni California jt. Väikse ookeani poolsele USA osariikidele usuul korraldajaks. Siin aitas ta ka vaimuliku häälekandja "Jumala Abiga" väljaandmist.

REE Esinduskogu 35. istungil Eesti Majas. Istungit juhatajad Esinduskogu abiesimehed Valler Soo (keskel) ja Fehk Kello (paremal). Vasakul protokollija Mart Kiver Esiskilustunust. Number 30 tagaseinal märgistab paguluses olemise aastaid, mille tähe all ka rahvarohke istung toimus. (EPL-foto Lep-per).

VÄLISKOMMENTAAR

Mitmel viisil

Ungari asevalitseja ja partei-
pealik Janos Kadar üllatas hiljuti
kogu maailma seletusega, et tä-
napäeval olevat iga kommunistlik
partei täiesti iseseisev ja ühtki
keskset juhtimiskohta polevat
enam olemas. Avaldus on seda
imelikum, et ungari kommunisti-
ku partei juhatus Kadariga eesot-
as on ligemale kahe aastakümne
kestel esinenud Moskva hääleto-
runa kõrgis tähtsamatel poliitilis-
tes küsimustes. Kujunes oma-
moodi kombeks, et Kadar kõneles
esmal milleski, mida Hrushtšov
ja viimati Brezhnev omalt poolt
hiljem kinnitasid.

Nõnda tuleb Kadar nüüd oma
teadaandega, et mingit juhtivat
kommunistlikku parteid enam ei
leidu ning et Moskva on lakanud
olemast — maailmakommunisti
keskusest. Vaatlejad Ida-Euroo-
pas kalduvad arvama, et Kadar
üllatav avaldus on tegelikult tolm
tunnustust Moskva soovile.

On ju üldiselt teada, et ainult
nädal varem külastas Kadar suure
partei- ja valitsusdelegatsiooniga
Nõukogude juhtkonda Moskvas tu-
lemusega, mis ametliku kommü-
nismi kohaselt on kinnitanud
'ksmeelt ja lahutamatu vennalik-
ku sõprust Ungari rahvavabariigi
ja Nõukogude Liidu vahel".

Araseletatult järeldub sellest, et

Nõukogude juhtkond pani Kadarile
suhu sõnad, mis pealt nähes käisid
risti vastu Nõukogude poliitika-
le, kuid teistest küljest pidi kaugemas
perspektiivis tulema talle kasuks.
Nimelt pettepidi loomisega, nagu
oleks kaotanud kehtivuse kurikuu-
lus Brezhnevi doktriin, mis amet-
likult kuulutati välja 1968 sügisel
pärast Tšehhoslovakkia okupee-
rimist tema kommunistlike naab-
rite poolt N. Liiduga eesotsas.

Nisugust pettepidi oli vaja mitte
ainult teoksil olnud "üle-euroopa-
lise kommunistlike parteide kon-
verentsi" mõjutamiseks kokkutu-
leku Varssavis, vaid ka kaua pal-
gal tammunud rahvusvaheliste
läbirääkimiste elustamiseks nii
Euroopa julgeoleku- ja koostöö-
konverentsil Genfis kui Keski-Eu-
roopa vägede vähendamise kon-
verentsil Viinis.

Et N. Liit on tööpoolest alustanud
rahvusvaheliste propagandat mit-
mel viisil just oma huvides, hakkas
silma paistma juba september
keskpaigas, kui N. Liidu välismini-
ster Gromõko külastas Bonni ja
pidas pikemaid läbirääkimisi Sak-
sa liidukantsleri Schmidtiga ja vä-
lisministri Genscheriga. Gromõko
näitas ennast kõige paremast kül-
jest, mispärast põlnud raske jõuda
ka üksmeelse seisukohani, et mõ-
lemad pooled on huvitatud kaäma-
solevate konverentside võimalikult
kiirest lõpetamisest mõlemad ra-
huldavate tulemustega.

Ühtlasi kinnitati, et N. Liit ja
Saksa Liiduvabariik on üksmeel-
sed selles, et kõiki tulevase konflik-
ti on võimalik lahendada rahulike
abinõudega.

Oktoobri teisel nädalal sai Bon-
nist teatavaks, et N. Liit olevat
valmis teema järeleandmisel Euro-
opa julgeoleku- ja koostöökonven-
tsi kõige raskemas päevakor-
rapunkti, nimelt vastutulekuga
lääneriikide nõudmistele vaba-
maks informatsiooni vahetamiseks
üle piiride.

See pildavat vähemalt tähenda-
ma, et näiteks ajalehti ja raama-
tuid võib vabalt toimetada kõigisse
idariikidesse, millega seni on olnud
suuri raskusi. Nõukogude tulevas-
te järeleandmistele Genfis toi-
muval konverentsil osutas Shvetski
välisminister Graber, kui ta ok-
toobri teise nädala lõpul külastas
ameeriklast Bonni. See on näha-

vasti jälle üks viis, kuidas Moskva
oma propagandat ajab.

Moskva mitmesuguste välja-
mängude sarja kuulub ilmselt ka
Nõukogude parteijuhi Brezhnevi
kõne, mille ta pidas oktoobri teisel
nädalal Ida-Berlinis seoses Ida-
Saksamaa 25. aastapäeva tähis-
tamisega. Brezhnev andis omalt
poolt mõista, et N. Liit olevat val-
mis tegema järeleandmisel.

Faljud vaatlejad ja kommentaa-
torid järeldavad sellest, et
Brezhnev on nähtavasti olnud
sunnitud loobuma oma lootustest,
et tal läheb korda kõiki nõukogude
soove Genfi konverentsil läbi viia.
Tema "kalnenemisele" on ilmselt
kaasa aidanud Hilna rahvavaba-
riigi järjest suurenev huvi Lääne-
Euroopa vastu. Brezhnev nimetas
seda "õhtikuks" nähteks. Tema
osutamine sellele võib aga olla ka
tagamõtteline ja tähendada vaid
ligest viisi lääneriikide mõjuta-
miseks suunas, nagu Nõukogude
poliitika seda taotleb. Selgust kõig-
es annavad muldugi tulevased
sündmused.

A. K.

Kohalik elu

ALINGSÄS

Sügiskoosviibimine

Alingsäsi Eesti Selts korraldab
laupäeval, 9. novembril algusega
kell 17 Folkets Hus C-saalis sügis-
koosviibimise kodumaalt lahu-
mise 30. aastapäeva tähistamiseks
koos Valls-Eesti päevaga.

Koosviibimist sisustab päeva-
kohase kõnega Edvard Aasa Gö-
teborgist. Deklamatsioone ja ette-
kandeid kohalikest jõududest.
Kohvilaud. AES loodab rohket
osavõttu lõbusa tujuga. Kõik tere-
tulnud.

ESKILSTUNA

Mardipäeva pidu

Esiskilstuna Eesti Pensionäride
ühing korraldab Mardipäeva peo
laupäeval, 16. nov. algusega kl. 16
KFUM majas, Kribsengsgatan 13.
Laudadel oleksid võileivad, karas-
tavad joogid ja lõpuks kohv.

Hr. Kalle Tammemäe on luba-
nud tulla filmi näitama suvisest
Kolmardeni sõidust.

Korraldava loterii jaoks pa-
lume esemede kaasa võtta.

Osavõtta soovijaid palume re-
gistreerida hiljemalt 13. nov. tel.
11 65 99 või 12 30 23.

Kõik vanad ja noored teretulnud.

GÖTEBORG

30. paguluses

Pühapäeval, 27. okt. kl. 14 tähis-
tatakse Göteborgi eesti organisat-
sioonide ühisorganisatsioonil paguluses
viibimise 30-ndat aastapäeva
KFUM suures kuuldesaalis Park-
gatan 11, Erik Dahlbergsgratan 1.
Aktusel kõneleb piiskop Sven Da-
nell. Esinevad algkooli õpilased,
Göteborgi Nais- ja Meeskoor ühis-
koorina Eero Tarjuse juhatusel.

GÖTEBORG

Teatritendused

Laupäeval, 2. nov. toimub
Stockholmi Eesti Teatri esietendus
Karl Eerne näidendiga "Kui kõik
läks teisiti". Munkbeckeri gümna-
asiumi aulas algusega kell 19. Pää-
sened eelmüügil J. Hansen tel.
28 01 54 ja kohapeal üks tund enne
alust. Pääsmete hindadeks on 15-
ja pensionäridele 10:- maksusega
kogu saali ulatuses.

Etenduse vaheaegadel on J.
Hanseni juures võimalik laua te-
limine ja pääsmete lunastamine
Nähteringi pääsmetele, mis toimub
laupäeval, 16. novembril.

NORRKÖPING

Kontsert

Laupäeval, 2. nov. kl. 16 toimub
Norrköpingis Stockholmist Eesti
Naiskoori kontsert, de Geeri güm-
naasiumi (end. Alim. Läröverketi)
saalis, Nygatan 68. Juhtab Hilma
Nerep — Mossin. Solistina esineb
Alfred Finske (violiin), klaveril H.
Nerep — Mossin. Kontserdipää-
smed hinnaga 10:- on eelmüügil
segakoori liikmete käes ja koha-

peal pool tundi enne kontserdi al-
gust.

STOCKHOLM

Meeskoori kontsert

Laupäeval, 30. novembril kell
18.30 toimub kontserthoone suures
saalis Meeskoori 96. kontsert
Lembit Leetmaa juhatusel.
Solistiks on Naan Põld, klaveri-
saade Hilma Nerep-Mossin.

Kuna kontserthoone üürihind on
pärast ümberehitust mitmekord-
seks tõstetud, on võimalik, et
seekordne kontsert suures saalis
jääb viimseks, sest pääsmete hin-
du pole võimalik niivõrd tõsta, et
need kõigi kulutusi kataksid. Mee-
skoori juhatus on juba alustanud
sobivate ruumide otsimist, kus
saaks tulevikus koori esinemisi
korraldada.

STOCKHOLM

"Trinu" koosviibimine

"Trinu" 22. aastapäeva koos-
viibimine toimub pühapäeval, 27.
okt. kell 16 Eesti Majas.

Kavas: avasõna Vera Poska-
Grünthal, laule Tuulemaa hella-
kesteit, Karin Saarseni sketsis ak-
tuaalsel teemal — Eelo Rähn ja
Heljo Mängel-Sundvik, viiulisoolo
Tiina Randviirilt. Vaheaegal toimub
loteriipiletite müük, millele järg-
neb traditsiooniks kunenud
Trinu olav ajaleht mõõdunud aas-
ta jaoks toimuval üritustel.

Salme Vasur jutustab põhjamaade
käsitöö kongressist Visbys. Hel-
lindit kuuleme Stockholmist Eesti
Nias- ja Meeskoori kirikukontserti
Münsteris toimunud Euroopa ees-
laste laulupeolt koos valgusplii-
daga ja lühikeses referaadiga
Muusa Ericssonilt. Erna Klemmer
räägib Stockholmist Eesti Lastela-
aste uue heliplaadi saamisloost ja
muudest uudistest lastelaas. Koh-
vilaud kaetud. Pääsmed müügil
Eesti Kultuuri Koondises ja liik-
meede käes. Hind kr. 15:- Kõik tere-
tulnud!

STOCKHOLM

Pensionäride kokkutulek

Pensionäride ühingu liikmete
kokkutulek toimub teisipäeval, 5.
nov. kl. 13 Eesti Majas, Walling 32.
Kristjan Melkopi ettekannet loo-
made psühholoogiast mõningate
pliidet näitamiseks. Osavõtta soo-
vijatel registreerimine vajalik hil-
jemalt reede, 1. nov. tel. 38 68 60,
81 53 73 ehk 26 58 22.

STOCKHOLM

Pidu aurualeval

Laupäeval, 2. nov. kl. 20 toimub
suur pidu aurualeval "Gustavs-
berg VII" Stadshuseti kõrval. Su-
pee aurualeval maksab 30:-. Pää-
rast sead on võimalik tantsida.
Registreerimine on sunduslik hil-
jemalt 23. okt. Tanel Moorele tel.
08/711 59 48. Piip-Piip ütleb teretu-
lemast.

Toetage Lõuna-Rootsi E.Maja!

A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiate tellimisleht

Käesolevaga soovin osta A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiaid à Rkr. 100:- ja ta-
sun asjaajamiskuludeks Rkr. 10:- igalt aktsialt (kokku Rkr. 110:-). Samaaegselt
palun mind anda aktsiaomanike nimestikku.

Soovitud aktsiate arv

Tellitud aktsiate ja asjaajamiskulude arvel tasun Rkr.

samaaegselt käesolevaga / hiljemalt järgmiseks kuupäevaks

postgiro arvele nr. 16 01 10-3 / pangavarvele nr. 418-9122 / lisan pangatsheki / ra-
hasedelid. (Soovitav alla kriipsutada!)

(koht ja kuupäev)

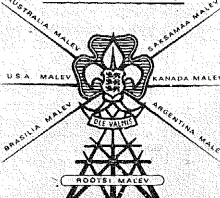
(allkiri)

Täielik nimi ja aadress:

AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja, c/o M. Laas, Boels väg 5, Hjärup, 222 48 Lund. telef.
040/46 53 85. postgiro 16 01 10-3.

RAADIOSAATJA "OLE VALMIS!"

JAMBORÉ ON THE AIR

SKØGR

Vaba kirjanik Venes võrdne kurjategijaga

Lääne-Saksa sotsialistlik kirjanik Günter Grass süüdistab avaliku kirja avaldamisega ajakirjas *Die Zeit* (11. okt.) Aleksander Solzhenitsini ja Andrei Sinjavski ühenduses eksilivene ajakirjaga "Kontinent", mis antakse välja ühe Springerkontserni kuuluva kirjutuste poolt.

Grass ütles mh., et tema ei mõistvat, kuidas "Kontinenti" kaastöölisel võivad toetada lääne demokraatiad nii ohtlikku võimukontsentratsiooni. Springerkontserni ajalehed võitsivad informatsiooni, poliitilisi teistsil mõistetakse hukka jne. Seepärast soovib ta, et Solzhenitsin ja Sinjavski võetaksid revideerimisele oma koostöö Springerkontserniga, teeksid seda sama austust äratava julgusega, nagu nad toimisid N. Liidu riigivõimu vastu.

Frankfurt Allgemeine Zeitung avaldas 14. okt. Andrei Sinjavski vastuse Günter Grassile ja vastust olevat oodata ka Solzhenitsinilt.

Kas teie usute, küsis Sinjavski, et me oleme valmis tantsima iga pilli järele? Sõna "Springerkontserni" tundub teie suus sama delana kui "Titoiklik" või "fashist de Gaulle", millega meid hirmutati lapsepõlvest saadik. Ma pean siiski kinnitama, et see kontsern, mida taanite oma kirjas, ei ole maha lasknud ühtki kirjaniku ega saatnud sunnitoolaagrisse.

Teie võrdlete Springerkontserni tegevust kirjutustegevusega tänapäeva Venemaal. See on häbi-väärne! Teie osutate ajakirjanduse polemikale. Aga meie osutame laipade mäele, kus leidub ka kirjanikke. Kas teie ei tea, et kõik kirjutused ja ajakirjad tänasel Venemaal kuuluvad keskkomitee propagandajaks ja agitatsiooniosakonna kontrolli alla ja et vaba kirjanik on samastatav kurjategijaga või hullumeelsega.

Kui teid oleks mõistetud seitsmeks aastaks vangilaagrisse sellepärast, et julgustate minu kaitseks

välja astuda, siis oleksite paremini mõistnud lääne ja ida olukorra vahet.

Teie tunnete muret sellepärast, et mõistatatakse poliitikat finantsliste vahenditega. Meid, kes oleme läbi elanud laagriolukorra, saab vaevalt ära osta või hirmutada rahaga. Laske meid tegeleda raamatute, kirjanikusliku tegevusega ja kirjanikena finantskontserni asemel!

Vene hoiatab soome pressi

HELSINGI — N. Liidu president Nikolai Podgorni külastas möödunud nädalal Soomet seoses Soome-Vene relvarahu 30-nda aastapäevaga. Podgorni lahkumisel, mis toimus möödunud nädala neljapäeval, anti välja mõlema maa presidendid poolt ühine kommünikee, milles no, uuendati manitsust massimeediale — mitte kahjustada soodset arengut Soome ja Sovjeti vahelkorraades!

See oli neljas N. Liidu presidendid Soomekülastus. Kommünikees üteldakse, et mõttevahetustes presidendide vahel kinnitati, et "mõlema maa informatsioonimassimeedial on tähtis ülesanne teenida vastutavalt ja asjalikult jätkuvat sõprust ja usaldust Soome ja N. Liidu rahvaste vahel, kahjustamata mõlema maavahelist arengut.

Üteldakse edasi, et presidendid loodavad, et Soome ja N. Liidu vahelkorrad "rikastuvad edaspidi uute vormidega koostöös ja kontaktides".

Sovjeti poolel avaldati ka usaldust Soome välispoliitikale, mis kulgeb Paasikivi-Keikkoneni-linil ja mis on säilitanud Soome prestiiži. Kommünikees toonitatakse veel julgeolekukonverentsi tähtsust, mis kindlustab julgeolekut Põhjas, eriti aga rahu Soomes.

Gefle Dagblad: Balti riikide vabadus süümeküsimus Rootsile

Gefle Dagbladi peatoimetaja Hans Lindblad oli üks neli rootslast, kes oma partei — Folkpartiet'i — esindajana võitis osa Ree Esinduskogu sügisistungist 12. oktoobril Stockholmis Eesti Majas. Red. Lindblad viibis ka õhtusel koosviibimisel Park Hotellis ja tundis endast hästi eestlaste seltskonnas.

Nüüd on ta oma lehe, Gefle Dagblad, 17. oktoobri numbris avaldanud pika juhtkirja, mis käsitleb rootsi riigivõimude suhtumist eesti minoriteeti. Hans Lindblad on pannud oma juhtkirja pealkirjaks "Svenskt tal om 'små stater'" omorol om inte baltar stöds" (Rootsi kõnelus "väikeriikidest" on moraalitu, kui baltlasi ei toetata). Ta alustab põgenemise vaatlusega sügisel 1944, puudutades seejuures nii eestlaste kui ka soomlaste põgenemist Rootsi. 40.000 soomlast põgenes tookord

üle Tornio jõe saksa armee eest, kes hõivatas asulaid Põhja-Soomes. Ta ütles edasi:

Peagi võisid soomlased pöörduda oma kodudesse tagasi — aga baltlastel ei ole seda võimalust seni olnud. Nende kolm maad on ikka veel okupeeritud, on võetud suur-võimu rõhuda, kes ahistab rahvast, paigutab neli ümber ja "venestab".

Küsimus balti rahvaste vabadusest peaks olema tähtis sõjajärgsete ühendamise küsimus Rootsi, kirjutab Lindblad edasi. Sest need kolm purustatud maad asuvad meile nii lähedal — ainult mõnikümme milili üle Läänemere. Kui me unustame kõnelda nende väikeriikide õigusest ja vabadusest tulevikus — kes peaks siis seda tegema?

See on tegelikult akuutne küsimus, sest viimasel ajal on rootsi valitsus, ja isearnis peaminister Palme, üha sagedamini tavatav- nend kõneld "väikerahvaste õigusest" ja holatanud õiguse rikku- misse eest "suurvõimude" poolt. On ju hea, et valitsus võitleb väike- rahvaste eest Lõuna-Ameerikas, Aafrikas ja Aasias — aga kõik see tundub topelmoraalina ja jääb mõistmatuks, kui Rootsi ei ütle samal ajal ainsatki sõna selle oku- patsioon kohta, mis on meile geograafiliselt nii lähedal.

(S) JA BALTILASED

Rootsi valitsuse suhtumine baltlastesse on demonstratiivselt negatiivne, ütles red. Lindblad ja nimetab selles seoses esmalt baltlaste väljaandmist kohe pärast sõja lõppu ja seda, et Rootsi tunnustas vene okupatsiooni Balti- kumis varem kui ükski teine valit- sus.

Aga milline moraalne katastroof olnuks see, kui me ühenduses sellega oleksime kinnitanud, et balti rahvad ei saa enam kunagi vabaks. Kui selline tõlgendus oleks võimalik, siis poleks ka ühelgi valitsuslikul võimalik ilma vere- malguta võtta sõna "väikeriik" oma suhu.

Kui Eestiaste Esindus Rootsis nädalavahetusel pidas oma era- korralise kokkutuleku sel puhul, et 30 aastat on möödunud kodumaalt põgenemisest, siis olid ka demokraatlike parteide esindajad kohale palutud. Aga sotsiaaldemokraadid jäid tulemata. Motiveering — pole aega. Kas see ei tähenda, et sotsiaaldemokraadid ei hooli surutud väikeriikidest, mis asuvad meile nii lähedal?

KULTUUR JA KEEL

32.000 eestlast tuli Rootsi a. 1944, jatkab red. Lindblad. Üksikud on pärast seda tulnud. Osa pärast Si- beris vangilaagris olemist, samal viisil, nagu seda Solzhenitsin kirjeldab. Osa on sildunud edasi teiste maadele. Eesti minoriteet on nüüd tublisti 20.000 suur.

Lähedalt 100% on rootsi kodanikud. Eestlased on seega üks suuremaid minoriteete meie maal. Nad panustavad imponeerivalt selleks, et säilitada oma emakeelt ja arendada edasi oma kultuuri — raamatute kirjastamisega, siipendiumidega, oma ajalehtedega jne. Ajaleht Eesti Päevaleht ei saa, häbi küll, riiklikku toetust, sest ei ilnu rootsi keeles. Ometi täidab see leht need tingimused, millest on üldiselt kehtivad toetust õigustavate ajalehtede kohta. Aga sotsiaaldemokraadid, kommunistid ja tseinterparteilased ütlevad: ne!

Ainult kaks eesti kooli on meie maal, ja on paljude aastate jooksul olnud väga raske saada nendele riiklikku toetust. Võrdluseks võib ütelda, et iseseisvas Eestis oli 19

rootsikeelset algkooli — minoriteetidele 6000 rootsi keele kõneleja- ga.

ÕIGE PRINTSIIP

Rootsi hooldajaasend sisserän- dajate vastu on ebaraseldiv, nendib red. Lindblad. Ta vaatleb põgusalt edasi invandrarutredningut ja selle juhendamist, mis printsiibis tunnustab, et kelle- mi- noriteete tuleb ergutada nende emakeele säilitamiseks, võimal- dada selleks emakeelset õpetust koolides jne.

EESTLASTE Esindus Rootsis kui demokraatlik organisatsioon, samuti Eesti Päevaleht peavad saama toetust — kui ütrudingu ettepanek lelab valitsuse tunnus- tamist.

Hans Lindblad tsitteerib lõpuks prof. Kauri sõnu: "Kui Rootsi ta- hab saada häid kodanikke oma sisserändanulst, siis peaks ta neid ergutama: olge valvel oma kul- tuuri eest! ... Põgenikke ei saa sundida aktsepteerima võbrast miljöödi!" (EPL/MR).

30 aastaga 95 kontserti

Lembit Leetmaa juhatab mee- skoori 95-ndat kontserti

Stockholmi Eesti Meeskoor tä- histab 30. novembril oma 30-aa- sast tegevust 95-nda kontserdiga, mis tutvustab Lembit Leetmaa juha- tust Kontserthoone suures saalis. Solistik on tenor Naan Põld. Kla- vorisaade Hilma Nerep — Mossinilt.

Kontserdi kavas on rida huvita- vat uusloomingut eesti heilloomajalt, kuid esitatakse ka varemkuulud ja publikule tundlud lüüend.

Koori tegevust juhib juubellaas- tal esimehena Reim Tubin. Able- simehiks on hando Kask, sekretä- riks Kaupo Tuulik, abisekretäriks Lembit Talpak, koorivanemaks Raul Lokotar ja abikoorivanemaks Kuidar Parik.

Koorijuht, juhatus ja kogu koor loodab, et publik sellesse juubeli- kontserti samasuguse tähelepanu ja rohkearvulise osavõetuga suhtub, nagu ta silani on teinud kõigi eel- nenud koori ürituste puhul.

Puuduv kivi on saabunud

Birgitta—õdede uue kloostril fassaadi Vadstenas on müüritud kivid paljudest birgittakloostritest üle maailma. Üks kvi aga puudus sealt seini — Birita kloostrist Tai- linna lähedal. Aga äsja said kloostritööd sealt siiski selle kivi.

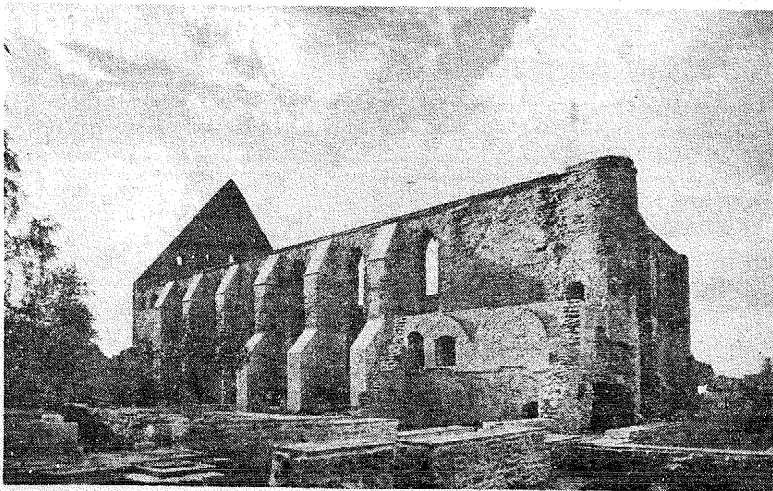
Ajakirjanik Sture Gustafson Ty- reöst tõi selle kohale. Sture Gus- tafson ja eestlasest fotograaf Rein

Välme, kes koostavad raamatut tänapäeva Eesti kohta, sooritasid automaatika Tallinna ja tõid siis Pi- ritalt kloostrikivi kaasa.

Teatavasti seisab Pirita klooster aastast 1579 varemais. Aga müürid on siiski säilinud. Pirita evib suure vaatamisväärsuse Eestis. Kümned tuhanded külastavad vanu kloo- strimüüre ka tänapäeval.

Sture Gustafson Pirita kloostril varemete ees kiviga, mille ta tõi sealt Vadstena uue kloostril fassaadi jaoks.

Pirita kloostrivaremed on suureks vaatamisväärsuseks Eestis. Kloostrivaremed pärast väljakaevamist.

Milla Mäkelä (Elo Rahn), Lina Mäkelä (Helvi Klement) ja Koolionu (Roman Väli) stseenis näidendist "Kuid kõik läks teisiti", mis lavastub:

STOCKHOLMIS laupäeval, 16. nov. kell 19 ja pühapäeval, 17. nov. kell 14 ABF-i teatrisaalis, Svcavägen 41.

GÖTEBORGIS laupäeval, 2. nov. kell 19 Munkébäckä koolimaja aulas.

BORÄSIS pühapäeval, 3. nov. kell 17 Engelbrektsskolas.

NORRÖPINGIS laupäeval, 23. nov. kell 19 Fickskola aulas Repslagaregatanil.

ESKILSTUNAS pühapäeval, 24. nov. kell 14 Folkets Husi teatrisaalis.

Uus algupärane lavale: "Kuid kõik läks teisiti"

Stockholmi Eesti Teatril on uus esietendus tulemas. Lensi Rõmmer on jälle asunud tööle, et publikule pakkuva uut lavastust, uut algupärast lavateost uuel lavakirjanikult. Lakewoodi eestlased USA-s korraldasid paar aastat tagasi algupärast näidendit võistluse. Zhürü andis auhinna tükile "Kuid kõik läks teisiti". Autoriks osutus ajakirjanik Kaarel Eerme Torontos, kes on ka varem teatrilöö lähedal seelunud.

Etendus toimub Stockholmis laupäeval, 16. novembril kell 19 ja pühapäeval, 17. novembril kell 14 ABF-i teatrisaalis. Esietendus leiab aset Göteborgis laupäeval, 2. novembril. Rõmmustavate uudisteks on, et lavakujunduse teostab seekord Malmö Linnateatri kauaaegne stenograaf Olev Mikiver.

Kolmkümmend aastat tagasi jäi põleva Tallinna asilüet meil seletajana koos punalendurite pommisajaj hävitatud "Estonia" varemetega, ütles Lensi Rõmmer neid aegu meenutades. "Kodumaa jäi maha ja teatritöö tegevuspäjad, mis mutselise näitleja seltskonnas selles olukorras tähendas erilist traagikat. Aga kutsumas teatritööd teha ei jäänud maha ning on vastu püüdnud 30 aastat.

TEATRI UUESTISÜND
Eesti teater sündis Rootsis uuesti aasta alguses 1945. Siis algasid korrapäraselt lavastused. See

tähtpäev seisab meil tähistamiseks ees ja nõuab hoopis täpsemat ülevaadet, sest kolme aastakümnesse on mahtunud nii palju.

Lensi Rõmmer on teinud nende aastakümnete sisustamiseks järjekindlat tööd. Algupäraste lavateoste vaheluse tõttu (ei olnud siis veel Ilmar Külvet ega Arvo Mägi lavateostega esile astunud) dramatisseeris Lensi Rõmmer eesti proosakirjandust. Meenutame näiteks Mägi "Taeva palge all" ja Aino Thoeni "Igaviku veskid", kus Edmar Kuusil oli hiljergori, mis veel praegugi meelele seisab. Kaasaga mängisid veel Elsa Vaarmann, Aarne Vilsmann, Alvar Andra, Elo Rahn ja Veera Särgeva. Esimene nendest on rännanud igavikku, Andra rändas Kanadasse ja Särgeva on teatrist eemal jäänud. Lensi Rõmmeri lavastajaleidlikkus on lahendanud paljusid probleeme, näiteks ringreisil "Taeva palge all" dramatisseeringuga ei olnud võimalik paadi hukumist tõrjuda merel lavatehnikalt esitada.

Selle asemel esines Jussi Romot jutustajana ja nii võimekalt, et publik vaimusilmas nägi paadi hukumist. Talve "Juhaneoni reisi" lavastuses tõi Rõmmer siiski lavale Soome riidepunktri.

Seda lavastaja eruditsiooni ja leidlikkust ning kindlat dramaturgilist kätt võib aimata ka eelseisva Eerme tüki puhul, kus kaasa mängivad Edmar Kuus, Helvi Klement, Elo Rahn, Roman Väli, Uno Tõnissoo, Egon Peensaar ja Helgo Laas, kes on noorim, 24 aastat vana ja ka juba lavatulest läbi käinud O'Neill'i "Oi, nooruses".

Lavakujundajana astub seekord eesti publiku ette Olev Mikiver, kes Malmö Linnateatris on kujundanud kaugelt üle pooleajaga lavastuse Gorki "Põhjas" kuni "Ilusa Heleni", peamiselt muusikala. See on huvitav järelejätmise, sest publik tunneb Olev Mikiveri peamiselt ta ilmaalude kaudu, nüüd lähevad ilma loodud kolm lavapilti rändama läbi eestlaste keskuste eesti algupärandi kaud.

KUID KÕIK LÄKS TEISITI

Kaarel Eerme teos liigub läbi dipti laagrite Saksamaal, jõudes aga välja tänapäevani. Nagu lavastaja ütles, on probleemistiku sarnasust Külviti menuteoste omaga, kuid kõik on siiski "teisiti". Kui tükkil on Lensi Rõmmeri signatuur, siis võib aga publik kindel olla, et nii lavastuslikult kui dramaturgiliselt on oodata hoolist tööd.

Eesti kultuuri päevad Uppsalas

Näitus "Eesti graafika ja raamat Rootsis" toimub 27. okti-10. nov. kunsthoones Gamla Gillet, Frystorg 6. Korraldajaks on Upplandi Kunstühing koos Rootsi Eesti Kultuuri Koondisega ja Soome-Ugri Instituudiga. Näituse avamine on pühapäeval, 27. okti. kl. 13. Kõneleb prof. Sten Karling. Graafikat kunstnikelt Endel Kõks, Karin Luts, Otto Paju, Hermann Taivik, Arno Vihaelmm.

Suure "Modne eesti muusika ja üldriika" toimub laupäeval, 9. novembril algusega kell 19 Upplandimuseetis, S:t Erikstorg 10.

Korraldajaks on Eesti Kultuuri Koondis ja Soome-Ugri Instituut koos Rootsi Uppala Eesti Seltsiga. Kavast: (helidid) J. Aavik, Ed. Tübin, L. Avesson, K. Rait, (luuletused) M. Under, G. Sults, K. Lepik, B. Kangro, R. Kolk, I. Laaban, K. Saarsen, I. Laaman. Kaastegav: A. Flisuke, H. Nerep-Mossin, L. Aug. S. Mõök, N. Nõu, K. Auver.

Pääsmed on eelmüügil Uppala Eesti Seltsi juhatuslikul meel ja Soome-Ugri Instituudis, S:t Olofsg. 1 A. Et vältida tungi kassa juures ja suure alguse hilinemist, on soovitatav pääsmed lunastada eelmüügil.

•Balder Jaan

TEEJUHAMINE

Kui keegi minult teejuhatust küsib, siis ta paneb mu piinlikku seisukorda. Vahel vaevlen öö läbi, et kuidas ma ometi talle nii loilult seletasin. Ma oleksin pidanud ta hoopis teisele tänavale juhtima, et sealt kaudu sõita. Nüüd saatsin ta eksiteele, et talle kuidas ta sealt viimaks välja rabeles.

Piinlik tunne inimese pärast, et tegin talle hea asemel halba. Ja piinlik tunne ka enda pärast, sest selle sündmuse valguses ma näen päris selgesti, et olen tobu. Saamatu sell. Ei saa niisuguse lihtsa asjaga hakkama nagu seda on teejuhatamine.

Kui ma oma noorkuga välja lähen ja kui siis keegi juhatust juh-
tud küsima, vastab nobedasti mu noorik. Tema käes on see lihtne asi. Olgu otsitav tänav kasvõi linna teises otsas, tema teab täpselt kus see seal on. Ja kuidas sinna kõige paremini pääseda. Tänavad, platsid, ristkohad – kõikide nimed on tal peas. Annab küsijale selge pildi.

Minul aga ei ole selgust oma naabruskonnagi tänavanimedest. Jalutan seal ringi, kõik põliselt tuttavad kohad, aga ega ma tänavasille näe. Mul pole vaja neid vahtida.

Sis tuleb vajadus, kui küsitakse teejuhatust. Kuidas sa juhata, kui ei tea nimesid? Tean küll, et otsitav koht on seal ja seal, aga teed sinna ma ei oska juhatada. Jään seletamisega kimp. Hakkam puterdama. Pärast süda valutab, et...

Et ennast edaspidi mitte enam etteheidetega vaevata, otsustasin alati vastata, et ma ei tea. Nii ma nüüd teengi. Aga sellegi vastusega on oma komplikatsioon. Mõni jääb sulle imeliku pilguga otsa vaatama, on näha, et ta ei usu seda, et sa ei tea. Arvab, et olen niisugune paha jõmm, kes kaasinimest aldata ei taha. Põhimõtteliselt mitte. Seesugused tüüpi on. Kes mind on aidanud? Olen pidanud ikka ise igasugusest sekkidusest välja rabelema. Rabele sa ka.

Noh, minul niisugust eufoosioosiat ei ole. Ma olen lihtsalt... Mis ma enda kohta ikka halba sõna tarvitan. Teisi küllalt, kes ütlevad.

Paha asi on siis, kui mõni neeger juhtub teed küsima. Kui ma ütlen, et ei tea, siis ta kahtleb, mu siiruses. Ilmest näha, et kahtleb. Mõtleb, et siin see nüüd on: valge mees ei taha mind aidata. Et tal niisugust mõtet pähe ei tuleks, selleks teen endale väga kaastundliku näo, lahutan käsi ja ütlen, et kahju küll, aga ma tõesti ei tea. Mulle näib, et ta jääb ikkagi oma kahtluse juurde. Ta häälest kõlab selgesti ironiat, kui ta ütleb: "Tä-änaa väga!"

Näete, mida ma pean läbi elama, kui minult teejuhatust küsitakse. Vingerdan. vahel valetan ka. Ükskord jalutasin oma tänavalt, keer rihmapidi käesotsas. Üks auto peatus mu kohal, mehe pea pisteti sõidukist välja. Küsiti midagi. Ei mina tea, mida ta küsis. Vastasin masinlikult, et ma ei tea. Kehitasin õlgu. Teine käsi oli kinni, siis lahutan üht, seda mis oli vaba.

Ta ei sõitnud edasi. Vahtis mulle ikka otsa. Mõttes vist, et sa jalutad siin, oled kindlasti kohalik inimene, no kuidas sa siis ei tea ümbruskonna tänavaid.

Ma ütlesin: "Ma olen ise siin võõras."

Näeratasin sejuures, et saage minust õieti aru, ma tõesti ei tea. Tema aga vahtis endiselt mehe poole, sihtis nüüd silmadega koera. Et kuidas sa võõras oled, kui jalutad siin oma koera?

Ma ütlesin: "Tõin pererahva koera välja, tutvun natuke lähema ümbruskonnaga."

See oli muudugi puhvas vale. Või kuidas seda titada, sest ega vale puhvas ole. Mu kõneosavusest hoolimata see mees ilmselt mind ei uskunud. Paljad on vandanud mulle otsiga siisnuguse pilguga, et ma ei usu sind. Hea asi on see, et teist korda ma nende inimestega oma elus enam kokku ei puutu. Muldu nad vaataksid minule siisnuguse pilguga, et seda meest ma küll ei usalda.

Jah, see teeb mulle suuri raskusi, kui minult teejuhatust küsitakse. Mina ei ole selleks loodud, et teisi inimesi õigele teele juhatada. Pole ennastki osanud sinna juhtida. Küllalt valeteedel käidud ja eksitradadel rännatud.

EELK praostkonna sinod Uppsalas

EELK Rootsi Praostkonna Sinod toimub Uppsalas laupäeval, 9. ja pühapäeval, 10. novembril Eesti Kodus, Gelfersgatan 12.

Laupäeval Sinodi koosolekul, mis algab kell 14, on peale avamise, koosoleku rakenduse, tervituse ja vajalikest kavast rida ettekandeid. Praost Richard Koolmeister kõneleb teemal "Kirik tänapäeva maailmas", õp. Eimar Tõisepp esitab "Tähelepanekuid Rootsi kiriku elust ja tööst", õp. Jaan Rebane kõneleb teemal "Meie pühapäevased jumalateenistused ja abipraost dr. Ed. Kägi vaatleb eestlaste kirikuolu Saksamaal.

Edasi on päevakorras koguduste arhivide korraldamisest, koosoleku algatatud küsimusi ja palvus.

Pühapäeval, 10. novembril algab II Sinodi koosolek kell 10 palvusega, mille järel on kavas aruanded ja eelarve. Järgneb jälle rida et-

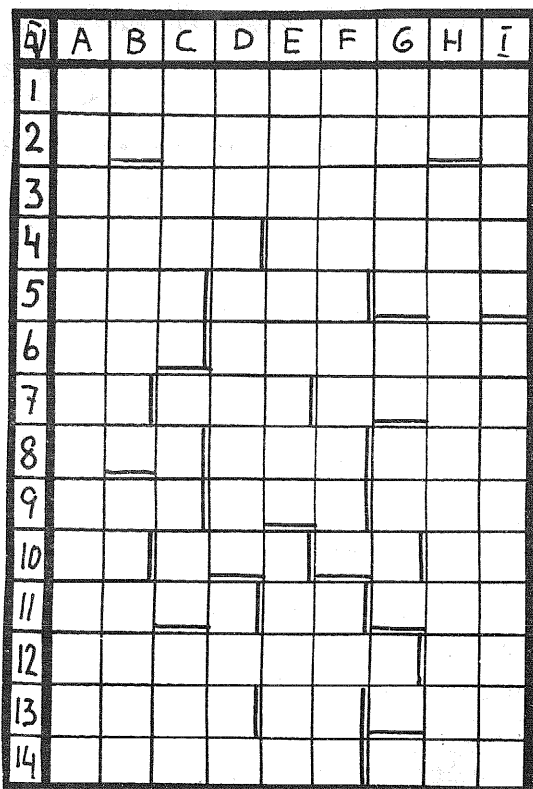
tekandeid. Õp. Karl Laantee kõneleb teemal "Mida meil on õppida Ameerika kirikute elust". Konsistooriumi sekretär Ev. Põdra annab ülevaate üldkiriku aruandest.

Koguduse majandusliku olu korraldamisest kõneleb eadik Aug. Pärtma. Assessor Jakob Auver vaatleb meie usulist kirjandust, lisades tähelepanekuid ja ettepanekuid. Järgnevalt on okevankorra haudade korrahoold võõrsil, koosoleku algatatud küsimusi ja Sinodi koosoleku lõpetamine.

Sinodi jumalateenistus toimub pühapäeval, 10. nov. kell 18 Mikaeli kirikus.

Uppsala koguduse perekonnatohtu leiab aset Eesti Kodus pühapäeval kell 18. Saksamaa abipraost Ed. Kägi kõneleb seal tsiraalist ja näitab valguspilti.

Ristsõna 28

Paremale: Platoni teooria pool-damine 2-A kujundab teatud kunstnik teatris 3-A teatritegemi-ne, rolli mängimine 4-A kalamehe tasu 4-E Hispaania rahaühik 5-A perekonna pea 5-D tamm (ing.k.) 5-G osa Sveast 6-A raha eest omandamine 6-D grammatikaline mõist 7-A jaatus Itaalias 7-C kunst (ing.k.) 8-F vastik 8-A ese 8-D elektritakistus ühik 8-G silma-haigus 9-A äkki pähe tulnud mõte 9-D koht Eestis 9-G emane lammast 10-A Stockholm kirosse eessilp 10-C ametiasutus (saksa k.) 10-F leht Stockholmis (üh.) 10-H siit lähtub 11-A rehttaim 11-E saksakeelne peapostisioon 11-G olgamine 12-A teakistisega suusasõit mäest alla 13-A elust nõudev küsimus 13-E germaanium 13-G Frantsuse rahahüük 14-A spordiriist 14-G teatud tiitel (üh.).

Alla: A-1 meres elanud hü-glaslikud roomajad B-1 noot C-1 lendur D-1 väljak tankide proovi-miseks E-1 operatsioonil läbilvija F-1 samanimelised G-1 Homerose eepos H-1 see tähendab I-1 saksa

pesumashinate firma B-3 öeldakse hammimata juuste kohta H-3 lae-vasõit G-8 tallium I-6 sharmikus C-7 ülevaad väkelapsed lahkumisel G-8 mil' B-9 mitte kunagi E-10 astugu ligi D-11 lehtpuu F-11 on uusim riietuse C-12 roheline väli G-12 int.Üh. teatud liiki laevadele G-14 kriips.

LAHENDUS 27

Paremale: 1-a spinnaker 2-A ooplum 2-G ori 3-A transport 4-A Sørge 4-F erus 5-A Igor 5-E er 5-G tui 6-A aadel 6-F kosk 7-A laev 7-E il 7-H Aa 8-A ime 8-D akt 8-G tal 9-A sir 9-D lass 9-H si 10-A tainane 10-H es 11-A ilmutus 11-H me 12-A dal 12-D rohked 13-A vanim 13-F kilu 14-A sten 14-E liller.

Alla: A-1 sotsialistid B-1 poro-gaamia C-1 I D-1 ning E-1 nu F-1 amper G-1 Koort H-1 er I-1 ritsika-lised C-2 parodeerimine E-3 seelik H-3 Ruusa D-5 Reval F-6 kitz G-6 Ohts H-8 asemele E-9 aatomi D-10 nurin F-10 nühk G-10 Eskil B-11 laet A-13 v.s. I-13 Ur.

Edward Heath võtku naiseks eesti aadel

NEW YORK (VES) — Endine Briti peaminister Edward Heath arvab, et tal pole midagi selle vastu, kui tema eali astuks naine. Üks Londoni raalide kompani teatas selle peale, et nad on leidnud endisele peaministrile perfektse elukaaslase, kirjutab "New York Post" 3. oktoobri numbris, pealkirja all "Matchmaking for Mr Heath". Arvuti poolt leitud elukaaslaseks osutub Eesti aadlik (countess), kes elab eksilis Londonis. Ta olnud Heathi huvitatud, ja ühtlasi, et Heath "Väikikas ja peen".

Endise peaministri kohta kirjutab leht kokkuvõttes: Heathilt, kes on poisimees ja kes pole tuntud "ladies" man'ina", pole veel vastust. Eelmängitud küsimus kerkinud ühe Heathi esinemisega TV-s, kus ta märkinud, et "naised pole mängitud tema elus suuremat osa".

Elektronarvuti võitis asja üles oma naisklientide soovil, ja kaart, mis väljus masinast, ütles, et sobivaks Heathile on Regina von Stenbock, kelle perekond põgene-nud Eestist siis kui kommunistid maa haarasid oma valdusse.

Ta elab praegu üksikuna väike-ses korteris Londoni lõunaosas, on 48 a. vana, 10 a. noorem kui Heath, tumedajuukseline, hea välismuse-ga, mängib klaverit nagu Heathigi ja armastab purjutamist, kirjutab leht.

Edasi tuuakse ära intervjuu, mis edasi anti Londoni TV-s, kus Heathi intervjueris David Frost, kelle küsimuste sarjas kõne alla tuli Heathi poisimehe seltsus.

Sellele võime vaid lisada, et Eestis aadlikke ei olnud. Aadlises-lus läks ajajooksu Eesti aadlises-lus maailmariikide perre 1918. a. Stenbockid olid aga Rootsi koda-nikud.

Kolmkümmend aastat kirjandust paguluses

Kõigist pagulaselu avaldustist on pagulaskirjanduse areng ja püsi-mine kõige üllatuslikum. Kes oleks laagripeavõlde julgenud ennustada, et kolmkümmend aastat hiljem on paguluses ilmunud umbes 2000 raamatut, neist suur osa algupä-randele — ja et see ilmumine pi-devalt jätkub. Kui ka pagulaskir-jandus praegu hakkaks olema — juba olemasolev on küllaltki im-poneeriv, mitte üks melle vaid ka väljaspole — ja kodumaale.

Millised on selle üllatusliku ja pideva arengu põhjused?

Pagulaskirjanduse "pärim" ku-jundavad need meie arvukad ja silmapaistvad autorid, kes pidasid paremaks siirduda uue ähvardava kommunistliku terrori eest maa-pakku. Nende hulka kuulu iseseis-veaegse kirjanduse tippekujusid.

Maapao valisid meie kolm sil-mapaistvaimat lüürikut: Gustav Suits, Marie Under, Henrik Visna-puu, nooremast generatsioonist Bernard Kangro.

Eepika oli esindatud autoritega, nagu Karl Rumor, August Gallit, Pedro Krusten, Albert Kivikas ja August Mälik.

Keskmiist generatsiooni esindas Karl Ristikivi, asja debuteerinud Valem Uibopuu ja Gert Helbema. Vaevalt oleks pagulaskirjandus ilma nende autoriteta — kes pagu-luse algpeavõlde saadik andusid lühiga usuloomingule — saanud niiruttu ja kindlalt jätkada alla.

Lugemishuvi oli kodumaal tänu-nud pärast vapustavaid sündmusi ja poliitilisi murranguid. Võõras keskkonnas tekkis fungiv tarve emakeelse kirjasaia järele, et nagu teostada oma rahvusliku in-tegriteeti ja identsus. Kirjastused oskasid seda huvi rahuldada ja samas luua pidevusele suunav raamatute levitamismoodus — raamatukubli põhimõtteid. See kindlustas lakkamatu raamatute produtseerimise võimaluse.

Pagulaskirjanduse teosed ei rippunud õhus. Tuleb mainida, et kirjanduselu oma kõigi nähtustega on paguluses alati olnud elav. Aja-lehed ja ajakirjad on jätkuvalt pühendanud palju ruumi kirjandu-sarvustele ja kirjandusilikele probleemidele. Peale algseid nur-junud katseid ilmus alates 1950 pi-devalt kultuurilajakirji "Tulimuld" alates 1968 ilmandub "Mana".

Suur osa meie kirjanduse klas-sikat on välja antud uustrükkides. Suuremates ja väiksemates kes-kustes on peetud kirjandusõhtuid mitmesugusel kujul. Raskustest hoolimata on ilmunud kirjandus-loolisi teoseid ja uurimusi, kirja-nike monograafiaid. Vöistluse ja auhindamise kaudu on kirjandus kergitatud avalikkuse teadvusse.

On tehtud katseid, tutvustada eesti kirjandust väljaspool. Ma-janduslike ressursside piiratuses tõttu on tulemused siiski vähesed — see on õigupoolest meie kirjan-dusliku "rümaku" nõrgem punkt.

Pagulaskirjandus on "globaal-ne", sama raamatut loetakse eest-laste poolt kõigil mandritel. Eesti-keelne raamat moodustab kultu-rilise ja keelilise sideme laialipa-satud kaasmassale vahel, sest meil puudub ju "globaalne" aja-kirjandus. Võiksimine elada, et ole-me nagu vanad helleid, kelle geograafilise laialipaisatuse ühendab sama keel ja sama kul-tuur.

See "rümak" on suunatud olnud ka kodumaale ja andnud tulemusi. Kodumaal okupandid on aligese katsunud pagulaskirjandust igno-reerida, olematuks pida. See pole õnnestunud. Läbi tseensuri-võrgu kodumaale pääsenud raamat on osutunud vastuvõetavale-tuks paguluse eluüht tunnistajaks. Pagulaskirjanduse olemasolu ei ole saanud maha väikida.

See on oma elujõuga andnud ko-dumastele kirjanikestele argu-mente ja julgust eneseavalduse mahu suurendamiseks ja püride avardamiseks, kutsunud paratam-attul esile teatava "võimuse".

argumendi. Esimese kahekümne aasta jooksul on pagulaskirjandus koguni "vedanud" kvantitatiiv-seltki, hoolimata asjaolust, et pa-gulased moodustavad vaid 10 protsenti kodumaisest eestlaskon-nast.

Hilisemad väited, et üks või teine osa sellest kaheharulisest kirjan-dusest on "parem", on vihatud. Kirjanduse kvaliteet pole objek-tiivselt mõdetav — oluline on, et mõlemad osad edasi arenevad.

Milliseid üldisi arengujooni võiksim märgata pagulaskirjan-duses kolme aastakümne vältel?

Kodumaalt tulnud autoritele on lisandunud nooremaid. Meil on uusi kirjanikke, kes sündinud kolme kümnendi vältel 1910–40. Alles kõige viimasel ajal on pagu-luse olude tõttu kirjanduslik juur-dekasv lakanud. Kokkuvõttes on pagulaskirjanike sünniajad va-rieerunud kuue aastakümne ula-tuses (1880–1940).

Vastavalt sellele on mitmekesine ka pagulaskirjanduse vorm ja te-maatika. Algaastate peamiselt murdeeagide ja paguluses sild-muse probleematika ümber keerlevad sündmused on peagi lakanud kirjanikke "vangis" hoidmast. Ja isegi nende proble-emeid endi käsitlemine on muu-tunud.

Tundetonitamise asemele on astunud rahulikum, probleemide eri aspekte arvesse võttes käsitlus. Teostel II Maailmasõja aja teemal on teine "nägu" nüüd kui 30 aastat tagasi. Tänapäeva isamaalule kasutab teisi hõltsuige ja harmoo-nilisi võtteid kui paguluse algaas-tail.

M. Duesberg Saksamaale

Helikunstnik Maaja Duesberg

TORONTO (VE) — Helikunstnik Maaja Duesberg, kes on lõpetanud USA-s muusika alal ülikooli, sai võimaluse õpingute jätkamiseks meisterklassis Euroopa kuulsuse, rootslasest prof. Leygrafi juures Hannoveris, Saksamaal. Ta jääb Hannoveri vähemalt aastaks.

Maaja Duesbergi lahkumise-ga jääb Eesti Meeskoor ilma juhita. Koorile ei valmistata see seekord raskusi, kuna helikunstnik Valdeko Kangro on juba nõustunud Maaja Duesbergi asendamise ja võtab koori juhtimise üle.

Valdeko Kangro on koorile vana tuttav endise koorijuhina ja koori tegevliikmena.

Nn. maailmakirjandus on meie autoritel käe-jala ulatuses enam kui kunagi varem. See pole jätnud mõju avaldamata nende loomingu-le, nii ideoloogiliselt kui ka vormilisest vaatekohast. Luules on vahavärs võtnud pidevalt pinda. Eepikas on "vana hea jutt" asen-dunud väga mitmesuguste uue-mate vormivõtete kasutamise-ga nii stiilis kui kompositsioonis.

Samal ajal on püsinud side meie oma kirjanduslike traditsioonide-ga. Rahvaluule vormikõne (thiti moodsalt ümberkuundatuna) on üle elanud teneessani pagulaslu-les. Eepikas kohtame teosel, mille sõnaline rikkus ja mitmekesisus koguni ületab varem kodumaal kirjutatud. Eestipäraselt kohati ironiaiga võrtsitatud humor lok-kab edasi meie kirjanduses, süng-estest aegadest hoolimata.

Kodumaa varasem ja hilisem ajalugu on andnud olulisi ainet meie kirjanikele — ja seda pole käsitletud mitte üksi idealseeri-vas-igatsuslikus laadis. Viimasel ajal on ilmunud kirjandustrule ikka enam mälestuslike teosel, mis ajakulgemist arvestades on igati mõistatav. Kodumaa elma-lohjad tahavad filkeerida oma mälestustes kadunud aegu ja keskikondi.

Teiselt poolt on avardunud meie kirjanike elupilt ruumiliselt ja aja-liselt. See pole piirunud üksi "meie" miljöõga ja probleemisti-kuga. Kirjanikud on tajunud, et olemine osa suuremast kultuurilise-st kompleksist, olemine eurooplased. Euroopa probleemid ja selle aja-lugu on ühtlasi ka meie oma — seda on vaadeldud tervetes ro-maanisarjades. Humanistlik ori-nevuste hindamine ja eritlemise pööd on imbutud meie kirjandus-se.

Oleme liikunud edasi teel, millel esimesed sammud astusid noor-eestlased ja mida jätkasid arbujad — tahame olla eestlastena ka eu-rooplased. Juba ütleme see hoiak eraldab meid teravalt sellest kir-janduspolitiikast, mida tahetakse peale suruda kodumaiste kirja-nikele ja mille vastu need kõigest hoolimata visalt võitlevad. Oleme niisil õigustanud oma silnoleku.

Tarvitseb ainult projekteerida meie pagulaskirjanike elupaigaks stalinistlik ja tänapäevanegi ko-dumaa — ja meie seisame küsi-musele: kui palju ja missugusel kujul oleks seal võinud ilmuda meie tänapäeva pagulaskirjandu-se teosel? Kui palju noorematest oleksid üldse tahtnud ennast kir-janduslikult avaldada — kui pa-ljudel oleks see füüsiliselt olnud võimalik? On ju olemas näited kodumaiste kirjanike saatustest: neid on surmud vanglates, nad on sisemiselt protesti tõttu sunnitud olnud pikki aegu vaikima.

Juba üksinda see aspekt õigustab küllaldaselt pagulaskirjanduse olemasolu, kõnelemata kõigest eespool kinil näelutatust. Ja kõl-kideist välistest tõketest ning aja-kulgemise paratamatust summu-tavast võimust hoolimata elab pa-gulaskirjandus edasi ka oma nei-janda aastakümne lävel.

ARVO MÄGI

AH-saated

Ameerika Hälle es-tikeelsed saated antak-se edasi igal pealelõu-nal kella 16–17 rootsi aja järele ühe tunni kestvuses. Leinalad on järgmised: 13 m (21740 kilohertsit), 19 m (15270 ja 25235 kilohertsi), 25 m (11960 kilo-hertsit) ja 31 m (9680 kilo-hertsit).

Turutänav Mexico City

Endel Kõks: Jalutan Mehhiko turul

MEXICO CITY (EPL) — Võtan ette teekonna turule, mida nimetatakse La Merced, kuna seal ligidalt on La Mercedi kloostr. Sõidan sinna maa-alusega, mis on ainult mõned aastad vana, väga ilus ja puhas. Peso eest saab viis papp-piletti, millest üks tuleb lükata läbi pääsu automaati. Alimaa-raudtee sõidid ja jaamad nimed on nii konstrueeritud, et ka mitte-kirja ja -keelteoskaja saab orienteeruda: nii on Jurez'i jaama tunnuseks mehe pss siluett, Baldersae jaamal on vann-egne kahur ja La Mercedi jaama märgib nime kõrval poolelt.

Jaamast väljudes haarab kohe turu õhkkond tuleja, kuna sinna-mas ukse kõrval müüakse mees kukkeid oma kaenla alla. Kuikkedel jalad kokku seotud ja pead rippumas. Tema kõrval seisab mees, kel vähemasti kakskümmend puuri õlestikku seljas ja puurides igat värvi pagasid ja muud linnud.

Üks mees pakub mulle kalkuni müda, seejuures lõbusalt naerdes, kuna teab, et mul pole kalkuniga midagi peale hakata. Ma tean, et La Merced on kõige vägevam turg praeguses Mehhikos. Ta oli ainult üks rauast kuurialune, kuni ehitati põhjalikult ümber a. 1967 ja koosneb nüüd seltsimast osakonnast, kus on müügil tohutult kirev kogu kaupu kuues tuhandes "tallis".

Trügin koos kaubakotte kandvate ja kärutajate varustajate ja ostjate turule sisse ja lasen end rahvamuuril lettide, kottide, pakide ja virnade vahel edasi kanda. Jään peatuma maistuste osakonda, kuhu tuleb vähe inimesi ja mul on mahti üles märkida "charamuscas", mis on pruunist suhkruist "alegría" -puik amarandiseemneist, "jamoncillos" — puik pitsa ja suhkru keedist.

Puuviljade osakonnas võib jääda nõutuks, seal on nii palju seninä-

tamatuid sorte. Ostan sealt ühe papaya, mis on natuke meloni moodi ja maitsega, ja paar suurt mangot, mis on seest kollased ja magusad ja mille seeme on imeil-kult suur ja lapergune. Maispõld ja muid puu- ning alavilju kuhjatakse üles kõrgete tornidena, mille seest palstab ainult kaupmehe pea, müümist ja raha kasseerimist toimetab leti ääres tema poeg või tütar.

Aedviljadest tunnen ma magusat kartulit, leivavilja, "eggplantit" ja squash, ja tean ka, kuidas need maitsevad, aga mul pole aimugi, kuidas valmistatakse ja mis maitsega on kaktuslehed, mida on turul virnades, ja millelt müüja nõrga okkad koorib ja veega üle lõputab ja liusti letile ritta seab.

Kalade osakonnas lõhnab üsna halvasti, kuigi need on müügil kuivatatud. Nad on pruunid ja kortsus ja üsna mitmes suuruses. Paaril letil näen nulguseid väikesi kala nagu Peipsi tinte ja nad on ka nilsama heledad.

Kas põgenikud või agendid?

Kas need kaks meest, arvatakse Baltikumist, kes olid merele sõitaga ja päästeti taani kalalaeva poolt ning toodi Gottlandile, on tegelikult põgenikud? Või on nad sa-lased agendid? Taolised küsimused on rootsi julgeolekupoliitise ja Invandrarverketis üles kerkinud.

Svenska Dagbladet nimetab neid venelasteks. Kahtlust on äratanud asjaolu, et meestel pole ühtki sellist dokumenti, mis võiks kinnitada nende identiteeti. Seda tuleb nüüd selgitada aegamööda.

Kuulamisega, mis peab lõppeks andma vastuse, kas mehed saavad poliitilist asüüli või mitte.

Kogemused on õpetanud ettevaatlikkust, kuna on esinenud juhtumeid, kus KGB on kasutanud meetodeid, et lastakse välja poliitilise põgenikuna ja süüli palvuna. Sellised agendid peatuvad esiteks ühel maal ja rändavad siis edasi mõnda teise.

Nagu eelmises EPL-s tähendatud, võitis mehed valva alla Visby poliisil. Mehed palusid poliitilist asüüli. Invandrarverketil on nüüd veel üks nädal küsimuse otsustamiseks. Sekretreetsuse seiskohalt ei anna Invandrarverket veel mingeld andmeid välja.

Turuhoone on küll kõrge ja avar, aga turu ulatub siiski — kaupmine käib ka ümberkaudsel tänavall, kus müüakse kõike, mida turuhooneski ja veel mitu korda ägedamalt, kuna iga müüja katsub võita mõduja tähelepanu ja näitab ning kiidab oma kaupa.

Müümise ja ostmise ägeduses ei hoolita palju autode ja busside paundamisest ja viimaseid on ahtamas mitmed poitselinkud oma viledega. Jalutan veel ringi punutud mattide, korvide, paunade, kübarate ja igasuguste taskute osakondades ja imetlen veelkord mehhiklaste osavust igasuguseks käsitööks.

Agas kui jõuan puuviljapoodideni ja näen, et turul ei tulegi lõppu, vaid ei see läheb edasi kvartalite viisi, siis otsin endale kohta jaigade puhkamiseks. On ju linn umbes kahe tuhat meetrit üle merepinna ja õhu hõredus ning kuumus mõjuvad harjumataile kahekordselt väsitavalt.

Lõpuks leiati väike kolmnurkse väljaku, kus on mõned puud, murulapid ja pingid. Istun haaljuukselise ja kortsusnõkse indiaanlanna kõrvale, lüidan sigareti ning vaatan pisut ringi. Mehl ja naised istub ja lamab murul või tukub pinkidel. Mõned neist on ilmselt talupojad, kel oma kraami turule tuues on olnud pikk tee tulla — võibolla koguni pool ööd.

Kuld on ka neid, keda me oma keeles pättideks kutsume. Peagi on mu juures kaks veldi purjus meest, üks neist on keeleoskaja ja katsub minuga inglise keeles juttu teha. Segaduste ärahoidmiseks räägin ma talle selges eesti keeles vastu ja sellest teeb mees järelduse, et ma pole "americano", vaid tema "amigo" ning katsub mu kätt suudelda.

Ka teine mees, kes on pisut pulstunum, teeb katsevestluseks, kuid "amigo" taltsutab teda ja annab talle pikema seletuse maailma kommetest. Läheneb paar naist, kes on üsna kühunud nägudega. Kuid need jäävad paari sammuga kaugemale ja räägivad seal ainult "money" ja "money".

Vana indiaanlanna vaatab imetustega vaheldumisi nii minu kui "amigode" peale ja kui viimased minult sigaretti on saanud ja mina neilt paar "amuleto" olen ostnud, mida nad kinnitavad olevat ehtsa "plastico", siis raputame "amigodega" kätt ja ma lahkun. Näen veel silmanurgast, kuidas üks neist ruttal teatava poe poole ja teine näitab sõrmedega, et toogu juba kaks.

Eestisse saabub õmblusmasin 1861

Veel 19. sajandi alguses tolmusid kõik õmblustööd käsitsi. Vast 19. sajandi esimesel veerandil õnnetus ameerika inseneril Elias Howel leitudada süstikuga töötava õmblusmasina, mis tõi suure kergenduse rätsepatööle.

Õmblusmasinate levik võttis hoogu ja 19. sajandi keskel võis leida õmblusmasinal juba mitme maa linnarätsepatel juures. Vast hiljem, 19. sajandi viimasel veerandil jõudis õmblusmasinate levik Eesti maataredesse. Linnades tolmus õmblusmasinate levik siiski varemalt.

Esimene õmblusmasin Eestis võeti tarvitusele Tartus 1861. Sellest sündmusest teatab saksa keelne ajaleht "Das Inland" 1863 järgmist:

"Esimene õmblusmasina Atr-tusse tõi 1861 aastal ühe saatuse poolt Põhja-Ameerikasse viidud baltimaalase lesk. Meie perenaised võisid nüüd oma silmaga veenduda selle masina kasulikkuses ning see kandis head vilja, praegu loendatakse siin selliseid juba 15, ja pole vähematki kahtlust, et nende arv varsti tunduvalt kasvab. Kõige enam kiidetakse Wheeleri ja Wilsoni süsteemi järgi konstrueeritud Põhja-Ameerika õmblusmasinaid."

Ja masinate arv hakkas kasvama nobedasti. Kümme-viisteist aastat hiljem olid juba paljudel omad õmblusmasinad. 1876. aastal andmell oli Tartus leiduvad õm-

blusmasinate firmad mõtnud juba umbes 600 õmblusmasinat Tartu ja selle ümbruse talupoegadele ja külarätsepatel, kusjuures õmblusmasina hinnaks oli 33-35 rubla masin.

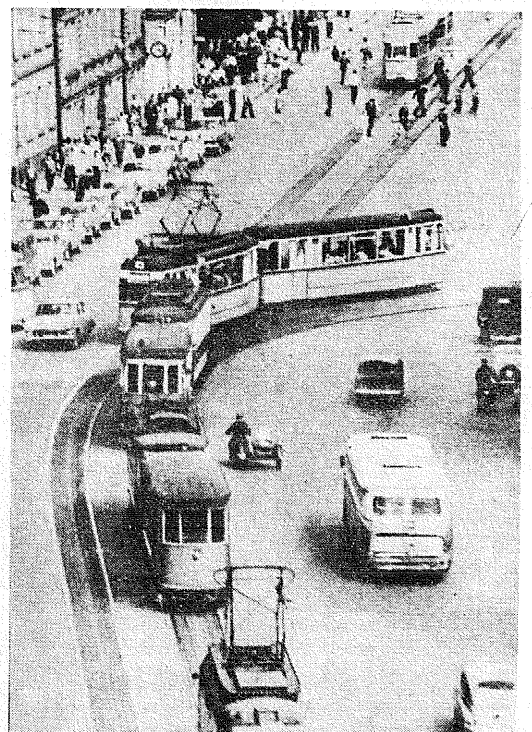
Agaramateks ostjateks olid siiski ringirändavad külarätsepad, kes käisid perest peresse meestele riietusesemede õmblemiseks. Naiste riietuse tegid seeaegsed perenaised ise, sest seda peeti häbiasjaks, kui naine lasi külarätsepat mingit riietusest omale õmmelda.

Mitte ükski Tartu ümbruses, vaid kogu Eesti ulatuses tolmus õmblusmasinate müük, kuid tagasihoidlikus ulatuses. Ka mujalgi Eestis olid õmblusmasinate ostjateks ringlikuvad külarätsepad, kes õmblusmasinate kasutusele võttes võisid tunduvalt enam meeste riietusesemede valmis õmmelda ja oma teenistust seetõttu suurendada.

Rannatalupojad olid õmblusmasinate ostmisega tagasihoidlikumad ja vast 19. sajandi lõpul hakkasid õmblusmasinad levima rannaküladel peredesse. Ka bernemaa osteti esimene õmblusmasin 1866 Kõrtsi taluses.

Seeaegne õmblusmasin maksis 45 rubla vene rahas. Et külaelanikud polnud varemalt õmblusmasinat näinud, siis tekkis see mitmeski imestust ja õhnikuga suust tuli imestusohje: "Oh püña taevast küll, teil on õige vakk laual!"

E. ART

Tänapäeva Tallinn. Lülilus tiptunnil südalinna.

Otto G. Lellep, tehnoloogia doktor, nimekas leidur ja Jüri Lellepi (tema isa) nimelise üllõplilaste tootuskapitali looja, sõitis Hispaaniasse koos oma vennatütre Alice Lellep-Veinbergiga, kelle juures ta praegu elab Cape Coralis USA-s. Otto Lellep saab varsti 90-aastaseks, mispuhul on kavatsenud austamine New Yorgi Akadeemilisel baali.

Ulo Kenas abiellus Stockholm Rådhusetis Christina Aringstami-ga.

Linda-Vivian Hürden lõpetas McMasteri ülikooli Hamiltonis, Kanadas, õpetaja kutsega. Varem on ta lõpetanud sama ülikooli poliitiliste teaduste alal.

Anne Tõnisson-Padumetsa lõpetas Toronto ülikooli kehalise kasvatuses ja tervishoiu alal.

Ahto Uisk, rootsi sündikalistide häälkandja "Arbetaren" eesti rahvusest peatoimetaja, on eesti poolel liitunud Liberaalse Erakonnaga, nagu teatatakse "Aspekt".

**METSAKODU
UUDISMAA**

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

**VABAÕHUPIIRKOND EESTI
SKAUTLIKELE NOORTELE**

Kuidas näeb välja kaasaja Haapsalu

Endine Läänemaa pealinn Haapsalu on nüüd rajooni keskus, mille elanike arv läheneb 15 000-le. Bronhüütris "Siin- ja sealpool maanteed. Haapsalu rajoon" (Tallinn 1973, autor: Ruudu Kalk) lisatakse, et "praegu küllastab Haapsalu ravivajajate ning puhkajate umbes viis tuhat inimest." Paljud tänavad kannavad nüüd ka Haapsalus kommunistlike nimesid. Näiteks esinevad nüüd Pioneeritänav, Nõukogude tänav, Kaardiväe tänav, Lauristini tänav, 21. Juuni puistee, Komsoomoli tänav. Kingissepa tänav jne. Muldugi ei puudu ka Võidu väljak, mille ääres pargi taga, endises Haapsalu raekojas, asub nüüd Haapsalu Koduloomuuseum (Kooli tän. 2).

Muuseumi ees pargis asuvat nüüd Haapsalu lossikirikku suurem kell, mis on rikkalikult ornamenditega kaunistatud XVII sajandi metallivalu näidis. Lossikiriku väiksema kella kohta üteldakse, et "Väiksem on pärast II Maailmasõda kaotis läinud". Ka näidatakse veel, et "Friedrich Schilleri mälestussamba restaureeritud originaali fragmentid, mis toodi 1967. aastal Puhtulalalt Haapsalu muuseumisse, palgutati pärast kokkumõtet muuseumi pariki."

Muuseumi pargis olevat eksponeeritud veel XVIII sajandist, pärinev graniidist verapost, mis olid Läänemaa maanteedel kasutusel, ja selle kõrval samast materjalist valmistatud tänavatulp. Sellised tulbad seistid kaupluste ja suuremate majade ees ning turuplatsi ääres rakkas hobuste sidumiseks. Ka olevat toodud muuseumi parki Haapsalu vanalt kalmistult kunagise postivedaja Adu (suri 1789. aastal) kalmilt kohalikust paest valmistatud ratsaist.

Apteek on Haapsalus kaks: Kaardiväe tän. 2 ja Võidu väljak 3. Kaardiväe tänaval asuv "apteek nr. 32" on endine Vana-Apteek, mis asus selles hoones 1840. aastast alates. Rajooni ajalehe "Tõrnhava Lipp" toimetuse asub Lembitu tän. 9. Kaubamaja ehk nn. universaalkauplus asub Võidu tän. 28, sõõrika "Kodu" Võidu tän. 18 ja võõrastemaja Võidu tän. 33.

Haapsalu linnuse õuel peatavat nüüd laulupevi ja suuremalid suvisel rahvalike üritustel. Väljapaol linnuse müüri asu park kannab nüüd Paul Soesoo (ühe noorkommunisti) nime. Linnuse kirjelduks näidatakse veel, et "kunagane kalatüki, kus keevatid tilgikala, on nüüd täidetud selle kohal on talvel lüüsi." Pargi ja Võidu väljaku vahel olevat suvehovik. Haapsalu linnusekiriku ristimiskivi asuvat nüüd Haapsalu Koduloomuuseumis.

Endises tütarlastekooli hoones (Kooli tän. 6) asub nüüd Haapsalu sidesõlm (postkontor). Paadisillad ja Sanatoorne Internaatkool ning Vabariiklik Neuroloogia ja Otolopedia Haigia (ravitavat liigeste-

Sanatoorium "Laine" esimene korpus asub Sadama tän. 21. See olevat sanatooriumi põhiohoo, kus asuvat ka sanatooriumi sõõrika ja talvine klubisaal. Sanatooriumi II korpus asub Võidu väljakul 6, III

Lossikiriku kell Haapsalu Koduloomuuseumi ees.

halgusi ja närvhäireid) asuvat C.A. Hunniuse mälestussamba lähedal. Paadisillal nr. 1 olevat paadite laenuamise jaamast võimalik laenata sõudepaate lähel sõitmiseks.

Sanatoorne Internaatkool hooldavat koolieelset lapsi. Maja, kus elas vene helilooja Tshaikovski, olevat maha põlenud, vastav meenoralatavatel asuvat nüüd alavara. Kino "Oktober" asuvat Lauristini ja Kingissepa tänavate nurgal. See olevat esimene "Eesti NSV" laiaekraaniline kino, mis valmis 1967. aastal.

Vastuvõtt Toronto lennuväljal

TORONTO (EPL) "Peaaegu üksikult kultuurisideid loomist kõike mandrite eestlaste vahel, rõhutas Stockholm Eesti Teatri noortrupi näitejuht Agnes Lepp intervjuus Toronto lennuväljal saabuselisel "Vaba eestlasele".

"Vanaema" näiteseeliskondade lennuväljal vastu võtnas Eesti Rahvasteater Kanadas esinudajad Riina Reinik, Rudolf Lipp, Elsa Vellner, Heino Vellner, Heino Vaher, Oudi Kalm, Harri Lillioja ja Maido Siim. Kohal olid ka rootsirootsi-eestlaste "Impressario" Kanadas Harri Kivilo ning rohkelt tuttavaid ning sugulasi.

korpus Tshaikovski tän. 18, IV korpus 21. Juuni pst. 28 (Tobiase pargis) ja ravikorpust Sadama tän. 22.

Sanatooriumi kohta üteldakse, et ta "saab praegu vastu võtta talvel 270, suvel 320 inimest vahetuses. Käesoleval ajal on võimalik teha 100 mudaravi-protseduuri päevas ja selle lisaks veel 40 vanniprotseduuri. Uues muda-vesiravil (Sadama tän. 14), mis plaani kohaselt peab käiku minema 1976. aastal, kasvab mudaprotseduuride arv päevas kuni 200-ni ja mitmesuguste protseduuride arv samuti 260-ni päevas."

Haapsalu kalakasvatuse ja töötlemise eksperimentaalloom, binaat asub endises Uues Sadamas. Kombinaat tegelevat vääriskalavarude suurendamisega Eestis. Linnas asuva kalurikohuhoosina esineb "Haapsalu Kalur", mille keskus, sadamad ja tootmis-hooned asuvat nn. Holmi peal, s.o. Kaluri tänaval.

Koolhoosid olevat ka oma laevahitustehh. Teeninduskombinaat "Haapsalu" ühendavat peamiselt kõiki linna ja rajooni teenindusettevõtteid. Kombinaadis töötavat kokku 645 inimest. Osa tööstusettevõtteid (tootmisbasse, kaubalaod, leivatahas, bensinijaam jne.) asuvat Lihula maantee ääres ja Tallinna maantee ümbruses.

Nurme (tänavas asub Haapsalu tekstiilivabrik "Sulev", kus töölist 640. Selles vabrikus koostavat sheinili (rannamantli rilet) ja valpu. Niline (tänavas asuvat saun ja pesumaja ning Tallinna Lihula ja Konservikombinaadi Haapsalu tootmisest (töölist 110).

Raudteejaamas asuvat ka autobussijaam ja kõik autobussid väljuvat raudteejaama eest. Kõik uushitised olevat Haapsalus püstitatud Tallinna maantee ja Lihula maantee äärde ning nende teede vahelisele maaalale. Seal asuvat ka "suured kauplused, lasteaiad, koolid ja spordihooned ning staadion."

Alles on ka Haapsalu linnusekirik, Jaani kirik, Rudolf Tobiase mälestussammas, päikesekell 21. Juuni puistele, klõkikoda, Bernhard Laipmanni mälestussammas ja Ernst Enno mälestussammas. Kommunistlike mälestussambaid ja tahvleid on Haapsalus nüüd üle kümne.

Husby-Rekare kirikus laulati Kalev Lillimets ja Agneta Hellström.

Eskilstuna Filatelia kirikus laulati Uno Luiga Herjunnagast ja Gunnilla Andersson Arlast.

Vancouveris, Kanadas saab 13. novembril Milli Sprink-Pikner 100 aastat vanaks.

REE üldvalimisteks esitati 147 kandidaati

Valimiste Peakomitee oma koo-solekul 18. oktoobril, vaatas läbi Rootsi Eestlaste Esinduse VI. Esinduskogu valimisteks esitatud kandidaatide esitamiskirjad ja konstateeris, et Valimiste määrustiku kohaselt ajavahemikus 27. septembrist – 18. oktoobril k.a. oli korrakohaselt esitatud kokku 147 esitamise kirja. Kandidaatide nimekirja kinnitamine toimub eeloleval nädalal pärast seda, kui andmed esitamismaksu kohta on kontrollitud. Esinduskogusse valimiseks mandatajaga 1974–78 esitati järgmised isikud:

Aasma, Tiit, Uppsala, Adila, Ju-ri, Göteborg, Aibast, Elmar, Göteborg, Allas, Jaan, Norrköping, Anier, Helmut, Udmor, Aring, Lembit, Lund, Art, Eralt, Borås, Asu, Rein, Malmö, Aug, Irina, Stockholm, Ausmaa, Akkel, Blunt, Anu, Solna.

Erendi, Helner, Helsingborg, Ericsson, Muusa, Stockholm, Est-ra, Annus, Stockholm, Est-ra, Hannus, Stockholm, Est-ra, Mart, Göteborg.

Hanson, Sven, Linköping, Hint, Virge, Uppsala, Hubel-Fuusepp, Ivi, Stockholm.

Iir, Herbert, Stockholm, Irval, Ado, Borås.

Jams, Mail, Upplands-Väsby, Joandi, Elino, Stockholm, Juhkam, Martin, Stockholm, Jürgens, Johan, Eskilstuna, Jüriado, Gerhard, Norrköping, Jüriado, Valke, Norrköping, Jüri, Minkel, Eskilstuna, Jüriado, Roomsas, Stockholm.

Kahu, Arnold, Köppling, Kalmel, George, Stockholm, Kangro, Eeva Merike, Lund, Kann, Herman, Stockholm, Kant, Johannes, Stockholm, Karupää, Leo, Stockholm, Karupää, Mari-Ann, Stockholm, Karupää, Senta, Stockholm, Kauri, Hans, Lund, Kauri, Tiit, Lund, Kello, Feliks, Bankeryd, Kliver, Mart, Eskilstuna, Kippar, Ants, Stockholm, Klumber, Virgo L, Stockholm, Kivlaad, Valdemar, Stockholm, Kivloog, Jaak, Uppsala, Kivikas, Tvelemb, Lund, Klement, Heivi, Stockholm, Koern, Andres, Lund, Koern, Sirje, Lund, Krisla, Agv, Malmö, Kung, Anders, Malmö, Kruppelman, Valdemar, Uppsala, Käär, Emm Uno, Stockholm.

Laan, Ilmar, Stockholm, Laante, Karl, Stockholm, Laanemets, Eduard, Malmö, Laas, Madis, Lund, Lili, Rein, Norrköping, Lili, Ivar, Bjur, Leis, Hans, Stockholm, Lepisk, Jüri, Stockholm, Lilleste, Evald, Mõldal, Lindeberg, Lindvet, Stockholm, Luik, Herman, Umeå, Jügas, Daniel, Norrköping.

Maandi, Jaak, Stockholm, Maandi, Mart, Uppsala, Mamber, Meeri, Stockholm, Meikop, Kristjan, Stockholm, Meri, Emm, Bjared, Meyer, Olaf, Göteborg, Moor, Arvi, Göteborg, Muruk, Olaf, Stockholm, Mäkk, Asser, Västerås, Männik, Jaan, Stockholm, Männik, Jüri, Stockholm.

Nael, Arbo, Stockholm, Nerep, Jüri, Stockholm, Nerep, Erik Uio V, Stockholm, Norvelli, Richard, Uppsala, Nurk, Harald, Stockholm, Nõmm, Mart, Göteborg, Nõu, Ehn, Uppsala, Nõu, Helga, Uppsala.

Oja, Siivi, Bro, Oja, Tarmo, Bro, Oidernmaa, Juhani, Eskilstuna, Oskar, Christie, Västerås.

Paas, Ants, Tumba, Pae, Ahti, Stockholm, Pagiant, Ruut, Alling-säs, Pahn, Ants, Eskilstuna, Paljak, Ivar, Stockholm, Pella, Lembit, Eskilstuna, Pella, Walter, Nykvärn, Pettai, Elmar, Stockholm, Pukk, Leelo, Stockholm, Pukk, Peeter, Stockholm, Pukk, Pridu, Stockholm, Pundi, Arnold, Norrköping, Puusepp, Rein, Järfälla, Fuusepp, Pridu, Stockholm, Puustasmaa, Jakob, Stockholm, Põldma, Alfred, Stockholm, Põldma, Gunnar, Stockholm, Raag, Nikolai, Göteborg, Radda, Iulo, Stockholm, Raudvere, Nikolai, Stockholm, Rehnans, Alur, Stockholm, Riomar, Tõnu, Göteborg.

Saar, Peet, Lund, Saare, Siim, Stockholm, Schmuul, Rudolf, Vänersborg, Seemre, Aare, Järfälla, Sepp, Harald, Sundbyberg, Sergio, Arnold, Landskrona, Sego, Mare, Lund, Soo, Walter, Stockholm, Särj, Katrin, Lund, Söster, Edgar, Göteborg.

Tarjus, Eero, Göteborg, Tarkpea, Ingrid, Stockholm, Tarkpea, Peeter, Nyköping, Tarkpea, Rein, Stockholm, Tiits, Anni, Södertälje, Tiits, Johannes, Mõldal, Tiik, Alberg, Göteborg, Tomson, Susanna, Göteborg, Toigre, Ilmar, Stockholm, Treufeldt, Ain, Västerås, Treufeldt, Rein, Stockholm, Tõidsepp, Elmar, Hemse, Tõnissoo, Alvi, Stockholm.

Ukareda, Albert, Göteborg, Uutma, Tlido, Stockholm.

Vabi, Valentin, Västervik, Valgur, Kristjan, Lund, Vaks, Ago, Stockholm, Vallas, Ago, Stockholm, Veerte, Teet, Uppsala, Velise, Kulla, Stockholm, Vilrsoo, Oskald, Lund, Vilva, Jaan, Stockholm, Voogand, Toomas, Lund, Vooremaa, Ilmar H, Arvika.

Õunap, Jaan, Västerås, Õunap, Riia, Uppsala.

N.Liit oli-maa nr. 1

CARACAS – Venetsueelas avaldati andmeid, mille järgi N. Liit oli mõhitud poolaastal oma õltootmise poolest esikohal. Venelased pumpavad päevas 419 miljonit vassi õli, Ameerika ontselei kohal pumpabets 8,9 miljoni vassi päevas.

Kolmandal kohal on Saudi-Araabia 8,3 milj. vassiga päevas, neljandal kohal on Pärsia 6,2 miljoni vassiga päevas ja Venetsueela viiendal kohal 3,1 vassiga. Sellele järgnevad Kuwait ja Ühend-sandal kohal on Kanada produkt-seerides ligi 2 miljoni vassi õli päevas.

Ingrid Rätsepp lõpetab New Hamshire riikliku õlikooli bakterioloogia. Ta jätkab õpinguid mag-krandi saamiseks Toronto ülikoolis.

Milvi Ester lõpetas Kanadas, Londonis, Ont. Western University sekretäriduse alal cum laude.

Uudiskirjandus

ILMUS VÄIKESE ÕIGEKEEL-SUSE SÕNARAAMATU UUS TRÜKK

E. Muugi "Väikese õigekeelsuse sõnaraamatu" 1. trükk ilmus 1933.a. Kuue aasta jooksul ilmus sellest 7 trükki, mis oli meie toorkorkeis oludes üsna erakordne nähtus, kuid mis siis näitas kibedat vajadust sellise käsiraamatu järele.

E. Muuk kavatses oma "Väikese õigekeelsuse sõnaraamatu" 8. trükki põhjalikumalt muuta ja täiendada, kuid siis tabasid mele maad ja rahvast saatuslikud sündmused ja 1941.a. 14. juunil küiditati E. Muuk. Seetõttu ilmus "Väike õigekeelsuse sõnaraamatu" kahesaks trükk saksa okupatsiooni ajal Ed. Rootsi tootmisel oluliselt muutmatul kujul, nagu ka selle

ühesaks trükk siin Rootsis 1947 H. Rajamaa toimetusel.

Vahelpeal aga on mele keelekorralduse alal teostunud suuri muudatusi ja täiendusi. Areng on toimunud siiski kaasa toonud sõnavara uuenemist ja muutevõimide ümberkujumist. Nüüd on Rootsi-Eesti Opperaamatufondi kirjastus Eesti Opperaamatufondi kirjastus ilmunud "Väike õigekeelsuse sõnaraamatu" kümnes muudetud ja täiendatud trükk (568 lk.). Kuna

"Väikese õigekeelsuse sõnaraamatu" 9. trükk on juba ammu müügil lõppenud, siis selle uue muudetud ja täiendatud väljaandega linnusega on mele kodudele, koolidele ja asutustele hädavajalik käsiraamat jälle kättesaadavaks saanud. Raamatu hind on 24 krooni ja on saadaval Rootsi-Eesti Opperaamatufondi Eesti Majas Stockholmis Wallingatan 34.

Stockholmi Naiskoori kontsert Norrköpingis

Norrköpings EELK Segakoori kohal korraldus annab Stockholm Eesti Naiskoori kontserti Norrköpingis. Kontsert toimub laupäeval 2. novembril algusega kell 16.00. De Geeri gümnaasiumi (end. Allm. Lärverket) saalis, Nygatan 68. Koori juhatab helikunstnik Hilma Nerep-Mossin. Küllalissollatuna esineb mele hästunt viilkunstnik Alfred Pliske, keda klaveril saadab ka H. Nerep-Mossin.

Esitamiseme tulevad Eugen Kappi "Viis tantsu" ja Kaljo Raldi

"Concert piece" (1947) ning "Ricordanza". Ka koori kontserdid kava koosneb alimuksi eesti heilloomingust. Saame kuulda nii vanaema kui uuema aja heilloomate lüdi. Kavas on tuntud nimed nii kui Saar, Päts, Rõik, Karindi, Kapp, Ernikesas, Vald, Avesson ja Tormis.

Kontserdipäaseend hinnaga 10-krooni on saadaval eelmüügil segakoori liikmete mäes ja kohapeal pool tundi enne kontserdi algust.

Ütleme kõikidele laulusõpradele südamest tere tulemast meie kontserdile!

EEL KIRIK

STOCKHOLM : Peapiskop-kog. peajumalat. 27/10 kl. 14 Jakobis, kog. õp. oreil P. Ardna, laulur.

ALINGSÄS: Maakirikus 8/11 kl. 15 reformatsiooni Eestlastele tuleku 450-nda aastap. mälestusjumalat., õp. Kool, oreil PG Strömberg, laululehed.

ESKILSTUNA: Põrsat kirikus 27/10 kl. 14 usupühastuspäha jumalat., praost Koolmeister, oreil R. Heinmets, laulur.

GÖTEBORG: Gbg-L. Rootsi kog. reformatsiooni Eestlastele tuleku 450-nda aastap. mälestusjumalat. Kristiinus 2/11 kl. 14, õp. Kool, oreil PG Strömberg, laululehed.

UPPSALA: Jumalat. 27/10 jääb ära ja peetakse koos Eesti-Rootsi praost. sinodi jumalat. 10/11 Mikaelis kl. 18. Õp. Tõldsepp, peapiskop karjasekirj, plit ja armulaud õp. Kool, liturgia praost Koolmeister ja praost. õpetajad. Oreil E. Maripuu, laululehed.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 27/10 kl. 10 rootsikeelse liturgia, ülemp. Nael.

SOOME ORTODOOKSIKIRIK

VIRSSO: 27/10 õhtuteen. kl. 17 M. Karmuse majas ja 27/10 kl. 11 liturgia Bruks kirikus, ülemp. Juhkam.

VABA KIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Neli pühi Kirik, Brävallag. 11, 27/10 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat., küllaline Lõuna-Ameerikast: Neville Salaman ja Heino Viikholm NORR-kõpingist, kog ja kvartett. 27/10 kl. 19 palve- ja piblit.

STOCKHOLM: Norrmaini Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37 vabakirikute ühine jumalat. 2/27-27/10 kl. 14.

ALINGSÄS: Betel, Nyg. 19 jumalat. 27/10 kl. 15, A. Ahlberg ja V. Lilleste.

ESKILSTUNA: Filadelfia, Smedjeg. 23 jumalat. 27/10 kl. 17, küllaline Lõuna-Ameerikast: Neville Salaman ja Lauri Karvart.

GÖTEBORG: Bja Bandet, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 27/10 kl. 11, Elisa Root.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1 jumalat. 27/10 kl. 14 piblit ja palvet., juhatab K. Verend. 27/10 kl. 15 A. Milder, kog, soolaulu H. Viitsaareit, kitarr-trio. Kõrvalsaalis pühapäevakool, Nädala sead: Ibseng. 4 kolmap. kl. 17 ja Jonserdens Kyrkog 3 D neljapäeviti kl. 18.

GÖTEBORG: Park. 11 KFUM 27/10 kl. 15 film ja valguspildid Israellast, A. Kilo. Pühil- ja palvet. 30/10 kl. 13.

Eestlaskond Inglismaal väheneb üha

Torontos viibis seoses Vana Andrease kiriku uue altari õnnistamisega praost dr. J. Taul inglismaalt, lühes lähemal kontakte nihistati Torontos kl Montrealis.

Ta on "Vaba Eestlasele" m.s. jutustanud, et Inglismaalt väljarändamisega on eestlaste arv kuni 6000-ilt langenud 2500-ni. "Meie arv väheneb kahetsusväärsest. Mõõdund aastal suri praost-konna pärast 82 kaasmalast, kuna sündimus ulatus samal ajal kolmenne", on praost Taul jutustanud.

Eestlaste rahvuspoliitilise hoiaku kohta on ta tähendanud, et see on üsna tugev. "Inglaste kõrval ja keskel elades on eestlane olla aua-si. Suurem hulk eestlasi on kogunenud Eesti Majade ümber Londonis, Leicesteris, Bradfords ja mujal, kus viljelakse igakülgseid eestlusi."

Vancouveris, Kanadas, suri 6. septembril Hilja Kuusk, n-na Seebart, sünd. 28. veebruaril 1913 Mustjalas Pangel.

Torontos suri Jacob Valvur.

Eesti Naisklubi avas sügishooaja

Stockholmi Eesti Naisklubi avas sügishooaja kokkutulekuga Eesti Majas kesknädalal 16. oktoobril, kus ettekanedega oma äsjaest USA-relist esimese näitleja Signe Pinna-Jürgenthal. Koosolijaid tervitas esinaine Irma Varrik ja perenaisena hoolitses kohvi ja suupistete eest Kulla Velliste.

Huumoriga võrreldud ettekanne intimites vestluse vormis Signe Pinna poolt, milles ta kirjeldas oma elu esimest lendu üle Atlandi, tänavapilti New Yorgis, hotellide, viperusi, teatreid ja meeleolu üldse, võeti kuulajate poolt naeru ja aplausiga vastu. Pr. Pinna naab-riks lennuks osutus noor õliviisa-kas hilina äärmese Talvini saarelt. Nii sai eestlannale osaks ta elu esimesel lennul tõeline hilina vil-sakus. New Yorgis nägi Signe

Pinna "The Palace Theatre's" musticali "Lorelei", mis põhjenes omal ajal kuulsaks saanud Antta Loosi romaani "Härrad eellsta-vad blondine". Peaosa mängis ja tantsis bravuurselt vanemapäev-näitleja Carol Channing. "Ta peaks juba 70-ne lähedal olema, aga tema esinemine, eriti tantsu-numbrid, oli midagi fantastilist. Teda nähes kaob igal vanemal näitlejal igasugune kompleks tu-leviku rollide suhtes," lisa referent. New Yorgis oli Signe külas ka oma vennal Paul Pinna junioril, kes seal elab juba kauemat aega ja on abielus ameeriklannaga. Seal ses Eesti Majas pidas Signe ka oma referaad-õhtu oma vanemate üle, mis kujunes eriti publikuhõr-keks ja südamlukaks paljude jälle-nägemiste tõttu. Nii kohtusid "Es-tonia" näitleja Salme Lott ja Signe pärast 30 pikka aastat jälle. Ta andis ka kaks jutujamist "Amee-rika Häalele".

Referandile ulatas tänuiluli esi-naine Irma Varrik. Lilli sai Nais-klubi poolt ka luuletaja Karin Saarsen, kes hiljuti võitis Cambrige's luuleauhinna. Auhimatud autot tänas Naisklubi õnnitluse eest.

Kohalik elu

STOCKHOLM
Läänlaste-hilidlaste pidu

Läänlaste ja hilidlaste 14-nese traditsiooniline koosviibimine toimus laupäeval, 16. novembril kell 18 Eesti Majas.

Kavas: avasõna A. Estralt, peakõne Esinduse bürojuhatajal Ahti Paeil. Lauuettekanedega esines Mari Kamp, deklamatsioo-nidega Anne Aus ja Jussi Romot. Ühislaulud. Tantsuks tutvuvad pil-limehed Põlluad ja Strickman. Seekordine õhtu on pagulasaja 30. aasta tähistamiseks. Hind kr. 50.-.

Teater...

Alguis kl. 1
aga lennuvälja kohal oli läbi-pääsmatu udu, siis osustas pi-ploot pärast tunniaegset tilire-mist sõita Düsseldorfit. Seal oo-dati soodast limateadeti Am-sterdamist ja kui see saabus pöörduti sinna tagasi. Kohale jõudes aga oli Stockholmis viiv ühenduslennuk juba ära sõit-nud. Lennuühingute vahel kor-raldati asi nii, et SAS viis reisi-jad Kopenhaagenisse, kust pä-rast jut ootamist lõpuks pääsiti Stockholm - kokku viietunni-lise hilinemisega.

Stockholmi on saabunud ka "Vanasema" arvustus New Yorgist sealnes Vaba EEsti Sõnas, kus konstateeritakse, et Arvo Mägi tiki aktuaalsus ei kaotanud oma värskeust ka Ameerikas, mis garanteeris menu. Arvustaja konstaterib, et Agnes Lepp ansambel oli saanud temalt tubli teatrikooli: "esines ühtlaselt, olles vaba amatöörlikest lavazhetistidest ning kõik tegelased kujutasid oma osi realistlikult ja hea sis-seelamisega".

Arvustaja vaatleb seejärele kõikide osalist esinemist sil-mapaletva rahuloluga, märki-des lavastaja Agnes Lepp-Kaasku enda lavaleilmisega kohta vanema sõbratari rollis: "Agnes Lepp-Kaasku suutis juba lavale tulles paari steeni jooksul vallutada publiku. Tema uudishimu, klatsihimu ja isegi vaikimise põnevus olid võrratud."

Tuleb vaid konstateerida, et esimehe "Interkontinentaalne" teatritreis Rootsisst õnnestus täielikult. Märkima peab, et kogu ettevõtte organisatooriks kuni pisiasjadeni välja oli trupi tagaplaanile jäänud impres-saario Heino Annik, kelle kor-raldus, kuigi ta ise kaasa ei sõitnud, klappis perfektseilt. (EPL/K).

Surm auto-õnnetusel

NEW YORK (VES) - Titi Kivilaan sai surma autoõnnetusel East Lansingis Michigani osarligis USA-s. Sõites autoparandustööko-jaat koju, jooksis ta auto teadmatal põhjusel järsust teeverest alla, tehes rullumise mitu diru üle ka-tuse. Juht lendas otust välja ja sai silmapilkselt surma kaelalu-murde tõttu.

Titi Kivilaan oli kavatsenud puhkuseleil otse Kaliforniasse ja viis auto ülevaatuseks ja vajali-keks parandusteks enne töökotta. Kaa õnnetus oli põhjustatud töö-koja lohkusest või juhti tabanud kohanudest peab juurdus selgi-mata. Kivilaan ei tarvitanud alko-holi ja oli tuntud ettevaatliku juhi-na.

N. Liit pole võimeline olümpiaadiks

MOSKVA - Toronto ajalehe "Globe and Mail'i" spordikom-mentaar Scott Young kirjutab, et N. Liit on apelleerinud 1980. aasta olümpiamängudele.

Kuid venelastel on veel pikk tee minna enne kui nad on võimalise selliseid suurpidustusi korraldama ning Moskvasse koonduvald rah-vahukil vastu võtma.

Scott Young mainib, et kanada-lasi koheldi Moskva lennuväljal nagu kuulsaid rahvusvahelisi spione ning olekormatud len-nuväljal valitses täielik kaos.

Leinateated

Clevelandis USA-s suri 21. sep-tembril Robert Tammissaar, sünd. 1. jaanuaril 1912 Võrus.

New Yorgis suri 24. septembril Emlinda Elisabeth Ruili, sünd. 7. juulil 1900 Rakveres vallas.

Välke-Maargas on surnud 3. sept. Rudolf Ehasest, sünd. 20. mail 1905 Ellivere Mäel.

Tallinnas on surnud 7. sept. Johannes F. Luikmüll.

New Yorgis suri 29. septembril Linda Ertis, sünd. 20. jaanuaril 1886 Tartus.

Eestis suri 11. sept. Liisa Kraav, sünd. 12. dets. 1881.

Pangadiirektor Rudolf Jalakas kõneles ettevõtjatele konjunktuuri väljavaadetest.

Inflatsioon võib veelgi süveneda

Maailma majanduse võnkumisele puudutavad ka eestlasi, ost-laste ettevõtteid, nende töö- ja pal-gatavõimust. Et valitsevast olukor-rast ülevaadet saada, selleks oli Eesti Ettevõtjate Ühing Rootsis palunud referendina oma referaat-koosolekule pangadiirektor R. Ja-lakase, kes tund sega kestnud ja tihedas ülevaates valgustas maailma majanduse, sealjuures ka Rootsi oma, olukorda, kogemusi ja väljavaateid.

Praegu püsiv ja arenev depres-sioon ei oma peajoones kuigi palju ühist 1929-a. depressiooniga. Praegu valitseb suurtes tööstus-riikides kõrgkonjunktuur, kuid samasegsest ka inflatsioon. Asja-tundjate hinnangud lähevad laiku ja kolmekümneni alguse depres-siooni hotatavad eeskujud on pa-ljuel silmade ees.

Konjunktuuri uurijad jagunevad kahte leeri: optimistid ja pes-simistid. Pessimistid vihjavad olu-korraale, et maailma majanduse konjunktuur ja järsult langemad allapoole.

Üldine toodangu langus on olnud mõõdund aastaga võrreldes 1-2 prots. Konjunktuuri langus Rootsis on hilinenud, osalt ka selle tõttu, et 1970/71 a. oli Rootsi toodangu tüs üks väiksemal maailmas. Rootsis valitseb praegu kõrgkonjunktuur, kuid samasegsest ka on märgatav inflatsioon ja kauba- ning toode-te hindade tüs. Kuid toarinate hin-dade osas on märgata pikalaste hindade langust. Müüside tulemust selline nähe kaasa toob, peaks sel-guma alles eeloleval aastal.

Igatahes inflatsiooni nõrgene-mist lähema poolaasta jooksul ei ole oodata. Palkade läbivõimise seelsavade veel ees, võib oodata tugevaid palkade tõstmisi, mis omakorda võib soodustada inflat-siooni. Sisemaa nõudmisead on tüsnuud kiiremini kui saaduste ja toodete eksport.

Maailma majanduse ja üle-maallmise konjunktuuri kõikumise-tis on olnud tähtsaks teguriks ka õlitootvate maade hindade poliiti-ka. Selle ulatus ja mõju pole praegu veel võimalik öieti hinnata. Kuid Rootsi ja ka Norra majandu-ses mängivad tähtsat osa teised

tegurid: Norral loodetav õlitootlu-se tüs ja Rootsis toodud õlile alal teatav optimistlik trend, mille näi-tajaks tõlliste puudus, eriti kapi-taalvarade tootmise aladel.

Sellest hoolimata peaks siiski pooldama krediidipoliitika alal õi-gustatud ettevaatlikkust. Isiklikult ei saa ma aru, ütles dir. Jalakas, miks Rootsis ei tõsteta diskontot, kuna selleks kõik vajadused on olemas. Rügipank peaks midagi sel alal tegema. Isiklikult ennustan veelikordset diskontot tõstmist. Kuid enne konjunktuuri normaalsenemise rõõpmelise asetumist võib meil tekkida valuutaprobleeme.

Referaadile järgnes rida sõna-võtte koosviibijatele, millele referent vastas, muuseas rahustades ka neid, keda kullahindade kõi-kumine häirunud. Kullahindade suurt tüsnu oodata ei ole ja opti-mistlikkus spekulatsiooniks puu-duvad alused.

Referaatõhtule järgnes koosviibimine õhtulauas.

Leinateated

Torontos suri 2. oktoobril Hans Martlov, sünd. 5. dets. 1914 Tallin-nas.

Torontos suri 7. oktoobril Enn Lukas, sünd. 10. märtsil 1926 Tal-linnas.

Torontos suri 6. oktoobril Alma Nikker, sünd. 28. apr. 1887 Eestis.

Tallinnas suri 5. oktoobril dr. Oskar Peekna, sünd. 13. juulil 1901 Tallinnas.

Bridgeton, N. J. suri 6. okt. Ju-le Lillehit, sünd. 28. veebr. 1886 Vana-Vändras.

Keskealine üksik eesti mees, pensionär, soovib tutvust

naisega

Vast. "Igavus", EPL, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

Ühisabi pakkide vahendus

Saadama riletusesemete- ja toidupakke tolli ettemaksmisega. Laos olemas: Villosed riided, jersey-criplane, vihmavarjud jm. Omad pakid saat: Eestiska Samhjälpens, Box 151 12, 104 65 Stock-holm.

Büroo asub: Kvarngat. 3 B, 116 47 Stockholm. Tel. 08/42 35 53. Avatud kl. 10-17, laupäeviti 11-13.

Nõudke hinnakirjal

Mõelge varakult jõulupakkidele!

Televisioniprogramm

TV Lõrdag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskepråkiga program:
9.30 Tapehtumia. Aktueilt magasin
für finskepråkiga.

10.00 Me kultuutajat. Ruotsin kulu-
taja-asiamies suositus.
Vi konsumenter. Konsumentkydds-
organisationen som snabbt utveck-
lats i Sverige har väckt uppmärk-
samhet världen över. Textat på
svenska.

10.40 Muuttuva maailmankuva, II
osa, Väri.
Den föränderliga världsbilden. Färg. 2.
Rubbade cirklar. Textat på sven-
ska.

11.00 Jordbruk -74. Färg. 1. Mekani-
sera rätt - kraftfoderhantering för
kor.

11.30-11.50 Karibu. Färg. Ngoma -
dans och musik i Tanzania.

14.50 Förr visste jag precis. Färg. Se-
rie om en kvinnlig läkare, hennes
yrke och privatliv av Carin Mann-
heimer. Repris.

15.40 Por favori! Färg.

16.00-17.00/17.30 TV-pucken. Färg.
Från semifinalmatcherna på Gavle-
rinken i Gävle. Arne Hegerfors.
17.30 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.
17.55 Helgsmålsringning från Tofte-
ryds kyrka i Småland. Färg.

18.00 TV-nytt och väder.

**18.05 Saknat intresse för morgonda-
gen svar.** Färg. Det finns ett skogs-
område 150 km från Los Angeles
som håller på att dö ut. Orsak: luft-
föroreningar. Det finns en 6 i Silla
havet där sjölejon tar död på sina
ungar. Orsak: DDT, som påverkar
det centrala nervsystemet. Över-
driver vetenskapsmännen som pre-
diker ekologisk katastrof?

19.00 Klotet. Färg. Är Fantomen så
modig?

19.20 Kalendern. Färg.

19.30 Amerika - serie av Alistair
Cooke. 6. De drog västerut.

20.20 Sveriges lördagsmagasin. Färg.
Blandad underhållning med kända
och okända. Kapellmästare: Ivan
Renliden.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 VM i gymnastik för herrar.
Färg. Sammandrag från tävlingarna
i Varna i Bulgarien. Sven Plex Pe-
tersson.

22.35-23.10 Schlagerrevyn. Färg.

Gösta Bernhard presenterar en bu-
kett evlgt grön melodier från tiden
1910-1914.

Medverk: bla Dario Campeotto,
Daisy Dour, Willy Hagara, Lena
Hansson, Bague Low, Ann Michel,
Jacques Raymond, Björn Tidman
och Owen Williams.

TELEVISION 2

15.30 Nybyggargård. Färg. Kvacksal-
varen. Repris. Textat.

16.00 Generaldirektören visar vägen.
Färg. Måte med Vägverkets chef
Sven-Göran Olhede.

16.30 Visste ni var? Färg. Radighjäl-
pens landskapstävling.

16.35 Onedin-linjen. Färg. 8. Destina-
tion Luleå. Repris.

17.25 TV-nytt och väder.

17.30 Bulleribock. Färg.

18.00 Lördags. Färg.

18.30 Santiagos ark. Färg. Fantago
och hans kamrat Stevie är två poj-
kar i New Yorks slumkvarter. De
drömmer om att bygga sig en fin
segebåt.

19.00 I naturen med Nils Dahlbeck.
Färg.

19.30 Rapport med väder.

**20.00 Svenskt 60-tal: Kvartret Kor-
pen** - svensk långfilm från 1963.
Regi: Bo Widerberg.
I rollerna: Thommy Berggren, Keve
Hjelm, Emy Storm. Textat.

21.35 Regnbågen. Färg. Skärivor och
glitter från ett svunnet decennium.
Konferencer: Jan Nygren.

22.35-22.40 TV-nytt och väder.

TV Söndag

9.40 Por favori! Färg.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskepråkiga program:
10.00 Uutisvilkko.
Nyhetsveckan.

10.30-11.00 Kaksi luostaria. Väri.
Två kloster. Färg. Rilla i Bulgarien
och Heinävesi i Finland. Textat på
svenska.

14.30 Fokus. Färg. Textat.

15.00-15.30 Bygd i förvandling - in-
dustrirminen. Färg. 2. Att arbeta
med järn.

15.40 "Teckenspråket är inte kon-
stigt" - serien Att se vad andra
hör. Textat.

16.00 Mosaik. Färg. Frågelek med
ungdomar från hela Norden. Idag
från Helsingfors. Programledare:
Kjeld Nørgaard.

16.15 Grottans hemlighet. Färg. Del 2.

17.10 Arvingarna. Färg. 7. Goda tider.
Repris.

17.35 Meddelanden.

18.00 TV-nytt och väder.

18.05 Befriad. Färg. Sju scener ur Jo-
hannesevangeliet. Text: Lars Mörlid
och Peter Sandwall. Musik och arr.
Peter Sandwall. Medverk. Chora-
lerna.

18.50 På riktigt och på låtsas. Färg.
Film av Eric M. Nilsson om vårt
behov av att låsas vara en annan.

19.30 Djur behöver också mark. Färg.
Reportage från Östafrikas national-
parker och viltreservat.

20.30 Som mitt eget barn. Färg.
Spanskt TV-spel.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 Sportspegeln.

22.05-22.30 Joulle, wat och pascal.
Färg. 3. Mått för mat.

TELEVISION 2

9.55 Fönster mot TV-världen. Färg.

10.30 Jordbruk -74. Färg. 1. Mekani-
sera rätt - kraftfoderhantering för
kor.

10.00 Stäm gitarren. Färg.

10.05 Kom loss - spela med oss!
Färg.

10.35 Försäkringsprogram: Om - Sofia,
8 år.

11.00-11.15 Start 3. Färg.

14.30 TV-pucken. Färg. Direktsän-
ding från finalen på Gavlerinken i
Gävle. Arne Hegerfors.

16.00 VM i gymnastik. Färg. Direkt-
sändning från finalomgången i
Varna i Bulgarien. Uven Plex Pe-
tersson.

17.25 TV-nytt och väder.

17.30 Broster Broster. Färg. 6. Cylin-
derhatten.

Medverk: Karl Gustaf Lindstedt,
Claire Wikholm, Asa Österman,
John King.

17.50 Doktor Krall. Färg. 7. Sömn-
gångaren.

Medverk: Erik Appelgren och Kris-
ter Broberg.

18.00 Tyg - om hur man i olika ti-
der tillverkat tyg.

18.30 Harry, Rosan och Sladden
handlar om Stockholmsförorten Sol-
lentuna, om hur den förvandlas
från villabebbyggelse till stadscent-
rum. Film av Harald Sjöerne och
Ulf Berggren.

19.00 Adalprofilen: Samtal vid en in-
dustrirull. Färg. Svans sulfittfabrik
lades ner 1968. Över 200 personer
ställdes utan arbete. Många tvinga-
des från Adalen för att få nya jobb.
Kan de nya industrierna, till stor
del finansierade med statliga medel,
rädda industridalen? Det är frågor
som vi ställer till två före detta
Svandarbetare: Olle Lundin, fac-
kordförande under 22 år på Svand,
och Soldan Sjöberg.

19.30 Rapport med väder och sport.

20.10 En värld i krig. Färg. 0. Folk-
gemenskap och folkstorm.

21.00 Engeln. Färg. Kriminalberättel-
ser av Allan Edwall och Lasse Fors-
berg. 4. Sol och vär på hösten.

I rollerna: Allan Edwall, Anders
Ek, Kim Anderson, Ulf Palme, Inga
Thalad, Aino Taube, Christer
Bausk, Yvonne Bergqvist, Marie
Lacroese.

22.00-22.05 TV-nytt och väder.

TV Måndag

Skol-TV:
8.30-8.50 Världens natur och klimat.
Färg. Högstadiet.

9.00-9.10 Switch on! 10. Åk 3.

9.20-9.40 Lärarprogram: RoS: 3 Ska-
pande. Lågstadiet - Mellanstadiet.

9.45-9.55 Musik två, Åk 2. Färg.

10.10-10.30 Klotet 6. Färg. 6. Att vara
radd. Lågstadiet.

11.00-11.20 Karibu. Jeremiah Mwa-
nyibu - textilarbetare i Tanzania.

12.00 Lärarprogram: RoS: 4 Ska-
pande. Lågstadiet - Mellanstadiet.

12.30-12.40 i Australien, Åk 6. 1. Des-
tination Australien.

12.45-13.05 Vid Medelhavet, Åk 5.
Färg. 1. Solkust.

13.35-13.55 Lärarprogram: Musik, Åk
4.

14.00 Lärarprogram: Dramatisk verk-
samhet. Lågstadiet.

14.30-14.50 Efter gymnasieskolan.
Arbetsmarknaden förändras. 1. Bak-
grunden.

16.30-17.00 Halvfem.

17.35 Meddelanden.

18.00 TV-nytt, väder.

18.05 Toms drömrättgård - serie om
pojken Tom. Färg. 1. Klockan som
slår.

18.30 Sveriges magasin. Färg.

19.30 Musik är nödvändigt! Färg. Tre
kåserier för television av Inger och
Lars Egler.

20.00 Förr visste jag precis. Färg.

Medverk: Birgitta Palme, Cecilia
Bratt, Ulrika Palme, Björn Melan-
der, Ulla-Britt Norman, Irma
Erikson, Maria Wendehöj, Margareta
Löwler, Elisabeth Waerner, Stig
Torstensson.

20.50 Konstverk berättar: Krigets fa-
sor. Färg. På 1800-talet gjorde den
spanske hovmålaren Francisco Goya
sina kanske mest kända etsningssvit
"Krigets fasor". De 85 plåttarna
handlar om det blodiga inbördes-
krig som utbröt när Napoleons kej-
serliga trupper erövrade Spanien.

21.00 Aktuellt, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35-22.05 Pjelling. Aktuell studi-
o med Herbert Söderström.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.

17.30 Persiennen. Färg.

17.50-18.00 Leka med bilder. Färg.

19.30 Regionalnytt.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Kvällsöppet - Åke Wilhelms-
son. Färg.

21.00 Filmkrönika. Färg. Made in
USA.

21.40 Hur farligt är det att flyga? -
engelskt reportage om flygskräck.
Färg.

22.30-22.35 TV-nytt, väder.

TV Tisdag

Skol-TV:
8.30-8.45 i Nordamerika, Åk 6. Färg.
1. Måt en kontinent.

9.00-9.30 Efter gymnasieskolan. Ar-
betsmarknaden förändras. 2. Fram-
tiden.

10.00 Switch on! 10. Åk 3.

10.10-10.35 Rytin och rörelse, Åk 2.

Försäkringsprogram:

10.30-10.50 Om - Sofia, 8 år, och
synskadad.

11.00-11.20 Por favori! Färg.

Skol-TV:

12.00 Vi i världen, Åk 3. 1. Byta land.

12.30-12.40 i Norrland, Åk 4. 4. Varor
från norr.

12.45-13.05 Holländska bilder, Åk 5.

13.35-13.55 Barnkunskap: Försäkrin-
gsprogram:

14.30-14.50 Om - Sofia.

16.30-17.00 Halvfem.

17.35 Meddelanden.

18.00 TV-nytt, väder.

18.05 Sportgäst: Hur blir man gym-
nastiklärare? Färg. Ulf Scheekman
besöker GH.

18.30 Fotbollskolan. Färg. 8. Tack-
ling.

19.30 Sveriges magasin. Färg.

19.30 Den lönsamma hälsan. Färg. Läk-
are, forskare, sjukvårdspolitiker
och ekonomer samlas i Stockholm
till ett stort symposium om före-
byggande medicin. Temat för för-
handlingarna kan sammanfattas i
frågan: Vad kostar det att inte före-
bygga?

Det är också frågan i en film från
Världshälsorganisationen, "Passa-
gerare utan pass", som är utgångs-
punkten för ett samtal mellan
Claes Wirsén och några av sympo-
siedeltagarna.

20.00 Önskesången - Margit Borg-
ström.

20.25 Nisse - Varför det? Färg. Nils
Linnman svarar på frågor om djur
och natur och presenterar reserva-
tet.

21.00 Aktuellt, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 Marshallhjälpens Europa I. När
nöden är som störst... Om bak-
grunden till USA:s stora efterkrigs-
satsning på ekonomisk hjälp till
Västeuropa.

22.25-22.45 Karibu. Färg. Foto Lus-
hiku - jordbrukare i Tanzania.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.

17.30 Persiennen. Färg.

17.50-18.00 Leka med bilder. Färg.

18.45 Stäm gitarren. Färg.

18.50 Kom loss - spela med oss.
Färg.

19.30 Regionalnytt.

19.30 Rapport med väder.

20.00 En ny bok. Ingrid Sjöstrand:
"Blommande sköna dalar". Färg.
Textat.

20.10 Onedin linjen. Färg. 9. Frietiet.

Medverk: Peter Gilmore, James
Garbutt, Jessica Benton, Howard
Lang, Stefan Gryff, James Hayter,
Mary Webster m fl.

21.00 Dokument utifrån. Färg.

21.35 Kvällsöppet - Åke Wilhelms-
son. Färg.

22.20-22.25 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

8.30-9.00 Efter gymnasieskolan. Ar-
betsmarknaden förändras. 1. Bak-
grunden.

Skol-TV:

9.20-9.35 Över gränserna. Färg. Dan-
ska för lågstadiet.

9.45-10.05 Vi i världen, Åk 3. 1. Byta
land.

10.10-10.30 Klotet 6. Färg. 6. Att vara
radd. Lågstadiet.

10.35 Lärar och elevprogram: Social
utveckling i skolan.

11.00 Stäm gitarren. Färg.

11.05 Kom loss - spela med oss.
Färg.

11.35-11.55 Karibu Malsha. Färg. 3.
Skörden.

Skol-TV:

12.45-13.05 i Frankrike, Åk 5. 3.
Frankrike runt.

16.30-17.00 Halvfem.

17.35 Meddelanden.

18.00 TV-nytt, väder.

18.35 Var fantastiska värld. Färg.

19.30 Sveriges magasin. Färg.

19.30 Karibu Malsha. Färg. 2. Den
nye lärares.

20.00 Allsköns musik från Köpen-
hamn. Färg.

20.45 Livet nie gånger. Färg. Nio ka-
nadensiska skolbarn mellan 11 och
16 år har gjort denna film, som no-
minerades till Årets Oscars-pris.

21.00 Aktuellt, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 County & western no 2. Färg.
Grupperna Country Road, New
Strangers och Rankarna med Mats
Rådberg presenteras av Bengt Pal-
mers.

22.00-22.50 Fotboll: Sverige-Nordir-
land. Färg. Sammandrag av EM-
kvalmatchen på Solna Fotbollsta-
dion. Bengt Grive.